

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	[5]
สารบัญ	[7]
บทความ: Articles	

- ❖ บทบาทการนำองค์กรของ ร.ร.นายเรือ ตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ
The Role of the organization of The Naval Academy in Accordance with The Criteria for Development of Public Administration..... 1-11
อนุชา ม่วงใหญ่
Anucha Moungyai
- ❖ พระพุทธศาสนากับภาวะวิกฤตโรค
Buddhism and Disease Crisis..... 13-25
พระครูวรารณวิสุทฺธย์, พระมหาพงษ์ประกาภรณ์ วิสุทธิญาณเมธี และ
สมศรี สัจจะสกุลรัตน์
*Prakruworawunwitoor, Pramahapongprapakorn Wisuttiyanmetee,
and Somsri Sajjasakulrat*
- ❖ การส่งเสริมความมั่นคงแห่งชาติด้วยพระพุทธศาสนา
Promoting National Security through Buddhism 27-38
ชญาดา เข้มเพชร
Chayada Kempetch
- ❖ การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารองค์กรสู่ความสำเร็จ
The Application of Iddhipāda IV for Successful Organization
Administration..... 39-47
พระโฆสิต โขสิตธมโม
Phra Kosit Kositathammo

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
❖ วัฒนธรรมไทยในศตวรรษที่ 21 กับการพัฒนาที่ยั่งยืน Thai Culture in the 21 st Century and Sustainable Development... ณัฐสันต์ นันทวัฒน์ Nattasan Nantawat	49-58
❖ การจัดการระบบนิเวศแบบพหุภาคีเครือข่ายในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ Multilateral Network Ecosystem Management in Lomsak District, Phetchabun Province..... ปิยวัช ละคร Piyawat Lakorn	59-67

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารธรรมวัตร

การส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

Promotion the Moral Development for Students in Wat Sap Samosorn
School, Nong Chok District, Bangkok

¹พระครูเกษมธรรมารักษ์ (โกมล บุญมา) และ ²สุพิชฌาย์ พรพิชฌนรงค์

¹Phrakhru Kasemdhummaraksa (Komol Boonma) and ²Supitcha Pornpitchanarong

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2}Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: phrakukasamtammarak@gmail.com, ²supitcha96@gmail.com

Tel. 087-031-3120

Received July 3, 2023; Revised July 10, 2023; Accepted July 18, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9198 สถิติที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติที่ใช้ศึกษาวิเคราะห์วัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ สถิติแจกแจงแบบทวินามที่เป็นอิสระจากกัน และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม

ผลการวิจัย พบว่า 1) การส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ด้านความขยัน ด้านความมีวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ และ ด้านความกตัญญู 2) ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน และ 3) แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมนั้นควรจัดกิจกรรมในนักเรียนมีส่วนร่วมเป็นการส่งเสริมคุณธรรมที่ดี นอกจากนี้การใช้วิธีการเสริมแรงทางบวกเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีกำลังใจในการทำความดี เช่น การเก็บของได้แล้วส่งให้ครู ครูกล่าวชื่นชมในความดีต่อหน้าเพื่อน ๆ เป็นต้น

คำสำคัญ: การส่งเสริม, คุณธรรม, นักเรียน

Abstract

This Article aimed to study the moral promotion of students at Wat Sap Samosorn School, Nong Chok, Bangkok, comparing the moral promotion of students at Wat Sap Samosorn School, Nong Chok, Bangkok, and presenting the opinions on the way to promote morality for students at Wat Sap Samosorn School, Nong Chok, Bangkok. It was quantitative

research. The sample group was 6th grade students. The researcher has determined the sample size of 44 heads, its tools used in the research include a questionnaire with a confidence coefficient at 0.9198. Statistics used in research were percentage, mean and standard deviation, i.e., independent t-dependent statistics and Analysis of Covariance (ANOVA) statistics.

The results of the research revealed that 1) the moral promotion of students at Wat Sap Samosorn School, Nong Chok District, Bangkok consisted of diligence, discipline, responsibility, honesty and gratitude. 2) The overall results of the comparison of the moral promotion of students were not different, and 3) The moral promotion guidelines should organize activities in which students participated in promoting good morals. In addition, the use of positive reinforcement method encourages students to be encouraged to do good deeds, such as picking things up and sending them to teachers to praise their good deeds in front of their friends, etc.

Keywords: Promotion; The Moral; Development for Students

บทนำ

คุณธรรมเป็นลักษณะนิสัยที่พึงงามที่ได้ประพฤติปฏิบัติจนเคยชิน เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม คุณธรรม เป็นความรู้สึกนึกคิดที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม คุณธรรม คือ ความดีงามในจิตใจที่ทำให้บุคคลประพฤติดี ผู้มีคุณธรรมเป็นผู้มีความเคยชินในการประพฤติดี ด้วยความรู้สึกในทางดีงาม (Damnoen et al., 2021) คุณธรรมเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกิเลสซึ่งเป็นความไม่ดี ในจิตใจผู้มีคุณธรรมจึงเป็นผู้ที่ไม่มากด้วยกิเลสซึ่งจะได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี (ชัยพร วงศ์วรรณ, 2540) องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมของแก่นักเรียน ดังนี้ 1) บิดา มารดา บ้าน หรือสถาบันครอบครัว เป็นแหล่งแรกที่ทำหน้าที่ปลูกฝังและหล่อหลอม ตลอดจนถ่ายทอดลักษณะอันทรงคุณธรรมแก่สมาชิกในครอบครัวและต้องทำหน้าที่เหล่านี้ต่อไปแม้เด็กจะเข้าไปรับการศึกษาอบรมในโรงเรียนระดับต่าง ๆ อยู่แล้วก็ตาม 2) ญาติผู้ใหญ่และสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังและหล่อหลอม คุณธรรมให้แก่เด็กในครอบครัวเช่นเดียวกัน โดยปกติเด็กจะเรียนรู้เจตคติเชิงจริยธรรมจากผู้ใหญ่ด้วยการสังเกตและเลียนแบบมากกว่าที่จะได้จากการฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่โดยตรง หากผู้ใหญ่เป็นผู้มีลักษณะเด่น เป็นที่ยกย่องบูชาแก่เด็กมาก เด็กจะมีแนวโน้มเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่มากขึ้นเท่านั้น 3) เพื่อนๆ ของเด็ก เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการกำหนดค่านิยมทางคุณธรรมบางอย่างให้เด็กได้รับรู้ รับไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมคล้ายคลึงตามเพื่อนๆ ได้ นอกจากนี้การเรียนรู้เชิงจริยธรรมของเด็กมิใช่มาจากเพื่อนๆ เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังสามารถได้มาจากได้กระทำกิจกรรมร่วมกันการเข้าใจกันและกันในระหว่างเด็กวัยเดียวกันเองด้วย ซึ่งเพื่อนๆ ดังกล่าวนี้นี้ รวมทั้งเพื่อนในโรงเรียนและเพื่อนนอกโรงเรียนด้วย (ชำเลื่อง วุฒิจันทร์, 2524)

แนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมในช่วงเวลาแห่งการปฏิรูปการศึกษานั้น คุณครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องตระหนัก และให้ความสำคัญในเรื่องการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาตนเอง มุ่งสู่การปลูกฝังคุณธรรม เพื่อการพัฒนาทักษะทั้งในด้านการใช้ร่างกาย ความคิด การกระทำ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น (ทศนา แคมมณี, 2547) ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เพื่อให้เด็กตระหนักต่อความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับโลกรอบตัว (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2544) ทั้งนี้ครูหรือผู้สนใจที่ต้องการ การปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็กจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดสำคัญของคุณธรรมเหล่านั้นให้

เข้าใจอย่างแท้จริง (พัฒตยา อังคุนะ และคณะ, 2566) คำนี้ถึงธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กและความสนใจในการเรียนรู้ของเด็กที่แตกต่างกันออกไปตามพื้นฐานของเด็ก และสภาพแวดล้อมรอบตัวเป็นสำคัญ (ยุวดี บำรุงบุตร, 2566) แล้วจึงนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทหรือหน่วยการเรียนรู้ ต่าง ๆ ในโรงเรียน (Rattanawong, 2023) เพื่อให้ผู้เรียนจะได้มีความพร้อมและสามารถพัฒนาตนเองสู่การศึกษาในยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี สามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (Phumphongkhochasorn, et al. 2022)

โรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เป็นโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ที่ 56 หมู่ที่ 11 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 500 คน ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนได้พบว่า นักเรียนเริ่มมีพฤติกรรมไม่ส่งการบ้าน ไม่เก็บขยะ ไม่ช่วยผู้ปกครองทำงานบ้าน หลีกเลี้ยงงานที่ตัวเองต้องรับผิดชอบ ไม่เข้าแถวซื้อสินค้า ไม่เข้าแถวรับอาหารกลางวัน ซึ่งเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนที่จำเป็นต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้เป็นนิสัย และมีคุณธรรมในตนเองเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

บทความนี้นำเสนอการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาที่ได้มาวางแผนส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียน และพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม อันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนที่มีเพศ ผลการเรียนเฉลี่ย การอยู่ร่วมกันในครอบครัว และอาชีพของพ่อแม่/ผู้ปกครอง ต่างกันมีความเห็นต่อการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

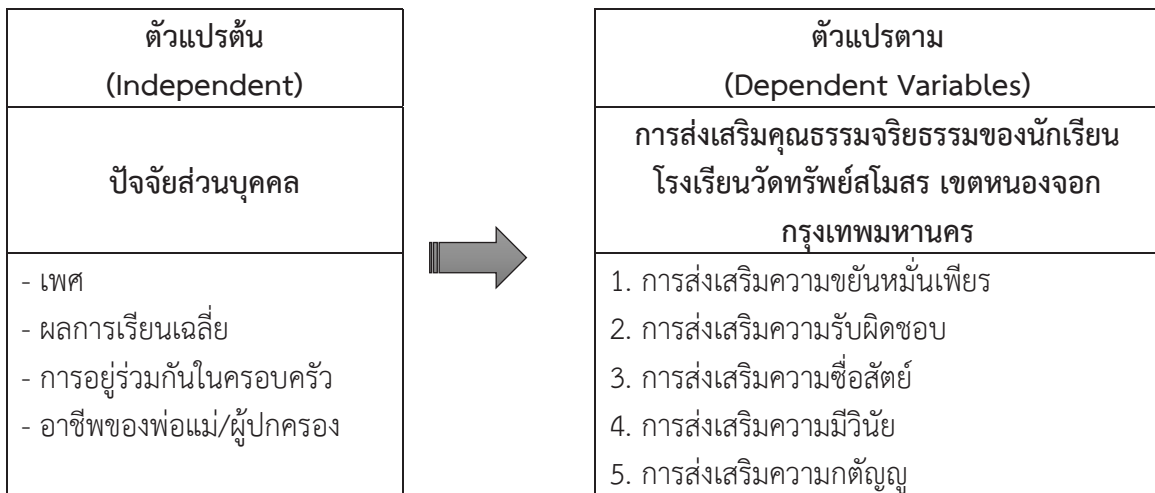
คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่คุณค่าส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม ซึ่งเป็นความปรารถนาที่ส่งผลให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์และความดีที่แท้จริงต่อสังคมอันได้แก่ การปฏิบัติตนตามหลักธรรม คำสั่งสอนทางศาสนา คุณธรรมนี้นับว่าเป็นค่านิยมอย่างหนึ่งเช่นกัน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2539) คุณธรรมเป็นมโนธรรมอันเป็นจิตสำนึกแห่งความดี เกิดจากการไตร่ตรองด้วยเหตุผลจนสามารถตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดไม่ดียิ่งใดไม่งาม หรือสิ่งใดดี สิ่งใดงามแล้วมุ่งมั่นอยู่กับสิ่งดีงามจนเคยชิน จนเป็นคนที่มีคุณธรรมเป็นลักษณะนิสัยประจำตัว (เจริญ ไวรวิจกุล, 2531) คุณธรรม หมายถึง ลักษณะนิสัยที่ดีงามที่ได้ประพฤติปฏิบัติจนเคยชินเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม (ชัยพร วงศ์วรรณ, 2540) เป็นคุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วย

ความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการกระทำความดีหรือพฤติกรรมที่ดีซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น ความเสียสละความมีน้ำใจงาม ความเกรงใจความยุติธรรม มีความรักเพื่อนมนุษย์และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2543) และสิ่งที่ทำไปเป็นประโยชน์เกื้อกูลด้วยประการทั้งปวง (เสถียร ชาวไทย, 2536)

จากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมข้างต้น สรุปความได้ว่า คุณธรรม คือ มโนทัศน์ของความดีงามที่สร้างขึ้นไว้ในจิตใจของบุคคล ให้ได้ยึดถือเป็นแนวทางในการสร้างความคิดและประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างเป็นที่ยอมรับว่าถูกต้องดีงาม และเป็นคนดีมีความสุขได้ในสังคม และเป็นแนวทางการประพฤติ การปฏิบัติของบุคคลที่สอดคล้องกับกรอบหรือหลักประพฤติปฏิบัติอันถูกต้องดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคมซึ่งอาจเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในตัวมนุษย์ หรือพัฒนาขึ้นโดยอาศัยกฎเกณฑ์ที่มนุษย์ได้รับมาจากหลักศีลธรรม ปรัชญา วัฒนธรรม กฎหมายหรือจารีตประเพณีเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม ทั้งยังใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจเลือกการกระทำที่ถูกต้องเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ และเมื่อนำไปใช้ในการทำงาน ย่อมหมายความว่ามนุษย์จะต้องมีจริยธรรมในการทำงานหรือการประกอบวิชาชีพ จึงสมควรมีการวางกรอบให้ประพฤติปฏิบัติเพื่อการทำงานร่วมกันอย่างสงบสุข

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ากรอบแนวคิดให้เห็นถึงกระบวนการเชื่อมโยงกับงานวิจัยของ พระครูสมุห์ ศรัณย์ ญาณาวชิโร (ท่านุ) ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียน วัดเปาโรหิตย์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร และกษมา จันทร ผลแต่ง ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบกับชุดพัฒนาความขยันหมั่นเพียรที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช สังกัดกรุงเทพมหานคร จึงได้นำมาบูรณาการร่วมกันและกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรต้น ตัวแปรตาม เพื่อการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย เชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 44 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบสุ่มอย่างง่ายตามการกำหนดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie &

Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม จากศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์ และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย สร้างเครื่องมือจากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับความวัตถุประสงค์ของการวิจัย ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.92 ใช้ศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียน และวิเคราะห์เปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร 2) แบบสัมภาษณ์ สร้างขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานครและข้อเสนอแนะต่าง ๆ นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ เชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความกตัญญู รองลงมาได้แก่ ด้านความมีวินัย ด้านความขยัน และด้านความรับผิดชอบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

การส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์ สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร	n = 44		ระดับการส่งเสริม
	$\bar{X}$	SD	
ด้านความขยันหมั่นเพียร	3.87	0.70	มาก
ด้านความมีวินัย	3.88	0.79	มาก
ด้านความรับผิดชอบ	3.75	0.88	มาก
ด้านความซื่อสัตย์	3.82	0.79	มาก
ด้านความกตัญญู	4.02	0.93	มาก
รวม	3.78	0.86	มาก

การเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์หาความแตกต่างระหว่างตัวแปร จำแนกตามเพศ ผลการเรียนรู้เฉลี่ย การอยู่ร่วมกันในครอบครัว อาชีพ โดยการทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบว่ามีค่าความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด ตามสมมติฐาน ดังนี้

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำแนกตามผลการเรียนเฉลี่ย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ที่มีผลการเรียนเฉลี่ยต่างกัน มีการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ด้านความขยัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำแนกตามการอยู่ร่วมกันในครอบครัว พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ที่มีการอยู่ร่วมกันในครอบครัวต่างกัน มีการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันด้านความมีวินัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้าน อื่น ๆ

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอาชีพของพ่อแม่/ผู้ปกครอง พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียน โรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1. การส่งเสริมด้านความขยันหมั่นเพียร นักเรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจ และรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีจิตสาธารณะช่วยเหลืองานครูนอกเหนือจากเวลาเรียน ช่วยเหลือเพื่อน และมีจิตอาสาช่วยเหลือทุก ๆ คนและสังคม ส่งเสริมให้มีความขยันหมั่นเพียร มีความตั้งใจเพียรพยายามในการทำงาน ทำงานส่งครูให้ตรงตามเวลาที่กำหนด ใช้เวลาว่างในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ขยันทำความสะอาดห้องเรียน และบริเวณที่รับผิดชอบ ทำหน้าที่ของตัวเองอย่างจริงจัง ให้เป็นคนสู้งาน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากและอุปสรรค ให้รักงานที่ตนเองรับผิดชอบอย่างจริงจัง สอนนักเรียนให้มีความขยัน ตั้งใจเรียน และตั้งใจทำงานของตนเอง โรงเรียนได้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความขยันให้นักเรียนผ่านกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน และนอกห้องเรียน เช่น การทำใบงาน การบ้าน หรือการช่วยเหลืองานผู้ปกครอง เป็นต้น อาจโดยการเสริมแรงทางบวกให้แก่ผู้เรียน สนับสนุนและให้กำลังใจแก่นักเรียนที่ทำได้ และปรับพฤติกรรมของนักเรียนที่ยังมีความบกพร่อง อาจเสริมแรงทางบวก ของรางวัลและชื่นชมนักเรียน นักเรียนจะเกิดความขยัน

2. การส่งเสริมด้านความรับผิดชอบ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ดูแลตนเองได้ดี นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อความประพฤติของตนเองให้เหมาะสม ให้นักเรียนมีระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อด้านการรักษาสุขภาพอนามัย ดูแลสุขภาพตนเอง รับผิดชอบต่อในด้านสังคม คือการมีมนุษยสัมพันธ์รับผิดชอบต่อการใช้จ่ายด้วยการประหยัดและอดออมทำงานให้เรียบร้อยในเวลาที่กำหนด รู้หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ทำงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โรงเรียนได้จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความรับผิดชอบต่อให้นักเรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น การทำโครงการ การทำรายงาน การทำงานประดิษฐ์ และให้ส่งงานตรงเวลา แบ่งหน้าที่ทำเวรประจำวันในแต่ละวัน รับผิดชอบต่อการทำงานส่งตามที่ได้รับมอบหมาย โดยส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อร่วม เมื่อนักเรียนรู้หน้าที่จะทำเป็นประจำ ส่งผลให้ห้องเรียนน่าอยู่ บรรยากาศน่าเรียนรู้ ส่งเสริม

ความรับผิดชอบที่หน้าที่ของตนเอง รับผิดชอบต่อหน้าที่ในโรงเรียน ประพฤติตนให้เหมาะสม เป็นผู้มีระเบียบวินัย

3. การส่งเสริมด้านความซื่อสัตย์ นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ลักขโมยของของคนอื่น เก็บของได้นำคืนเจ้าของ ส่งเสริมให้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ผู้อื่น ไม่ลักขโมย เมื่อพบเงินก็ส่งมอบคุณครูเพื่อประกาศหาเจ้าของ ทำให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ โรงเรียนมีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์ ในระหว่างการจัดการเรียนการสอน และชื่นชมเมื่อนักเรียนแสดงออกซึ่งความซื่อสัตย์ เช่น เก็บของได้แล้วแจ้งครู เพื่อคืนให้เจ้าของ เป็นต้น ส่งเสริมและยกตัวอย่างการซื่อสัตย์ ทั้งทางบวกและผลที่เกิดเมื่อไม่ซื่อสัตย์ ส่งเสริมกิจกรรมภายในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ นักเรียนถ้ามีความซื่อสัตย์ ก็จะทำให้ครูนักเรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อย่างเช่นกิจกรรมทำความดี การเก็บของได้แล้วนำมาส่ง

4. การส่งเสริมด้านความมีวินัย ส่งเสริมให้มีวินัยตั้งใจเรียน ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนมีวินัย ในการเข้าแถวเคารพธงชาติ การเข้าแถวต่อคิวต่าง ๆ นักเรียนมีระเบียบวินัย ฝึกปฏิบัติตามกฎระเบียบห้องเรียน ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้อย่างถูกต้อง ถ้าครูฝึกปฏิบัติให้เป็นประจำก็จะทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัย การส่งเสริมด้านระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับนักเรียนที่จะทำให้เด็กวันนี้เป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ส่งเสริมตดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้น โดยมาโรงเรียนแต่งกายสุภาพตามระเบียบของโรงเรียน พุดจาสุภาพเรียบร้อย โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านระเบียบวินัยให้นักเรียน เช่น การเข้าแถวหน้าเสาธง กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เป็นต้น ส่งเสริมด้านความประพฤติและความมีวินัย เช่นการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การจัดการเรียนรู้ การทำเวรประจำวัน การทำการบ้าน เป็นต้น จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ เช่น ได้สถานการณ์แล้วให้นักเรียนได้เห็นประโยชน์ของการมีวินัยต่อตนเองและส่วนรวม เห็นโทษของการขาดวินัยที่มีต่อตนเองและส่วนรวม ยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีวินัยสม่ำเสมอ การส่งเสริมให้รู้จักรักษาวินัยในตนเอง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้อื่น สร้างแรงจูงใจให้ผู้อื่นเป็นคนดีมีคุณธรรม รักษาวินัยของตนเองในฐานะเป็นพลเมืองของสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อยู่ในปกครอง ปฏิบัติตนตามระเบียบแบบแผนและกฎหมายทางสังคม

5. การส่งเสริมด้านความกตัญญู ส่งเสริมให้นักเรียนมีความกตัญญูต่อบิดามารดา ครูบาอาจารย์ รวมถึงผู้มีพระคุณทุกคน มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ เช่น กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันไหว้ครู กิจกรรมวันพ่อ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสอดแทรกคุณธรรมด้านความกตัญญูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย ส่งเสริมความกตัญญู ต่อครอบครัว ผู้มีพระคุณ โดยการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น วันพ่อ วันแม่ วันครู เป็นต้น และชมเชยทุกครั้งเมื่อนักเรียนทำดีและให้เหตุผล เมื่อนักเรียนมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความกตัญญูส่งเสริมให้รู้จักการทำหน้าที่ของตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อหน้าที่ของครอบครัว ผู้ที่มีความกตัญญูรู้คุณย่อมนำพาความสุขมาสู่ตนเอง ส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

1. การส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความขยันหมั่นเพียร ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และ ความกตัญญู จะเป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษาส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข สอดคล้องกับการนำเสนอของข้าเลื่อง วุฒิจันทร์ (2524) ที่นำเสนอไว้ว่า บิดา มารดา บ้าน หรือสถาบันครอบครัว เป็นแหล่งแรกที่ทำหน้าที่ปลูกฝังและหล่อหลอม ตลอดจนถ่ายทอดลักษณะอันทรงคุณธรรมแก่สมาชิกในครอบครัวและต้องทำหน้าที่เหล่านี้ต่อไป นอกจากนี้การเรียนรู้เชิงจริยธรรมของเด็กก็มีไม่มาจากเพื่อน ๆ เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังสามารถได้จากได้กระทำกิจกรรมร่วมกันการเข้าใจกันและกันในช่วงเด็กวัยเดียวกันเอง สอดคล้องกับการวิจัย

(วันวิสาข์ กันทาทอง, 2566) พบว่า จิตอาสาของนักเรียน เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบข้างโดยผ่านกระบวนการบ่มเพาะจากสถาบันครอบครัว สถาบันศึกษาเพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำแนกตามตัวแปรอิสระ พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เพศ ผลการเรียนรู้เฉลี่ย การอยู่ร่วมกันในครอบครัว หรืออาชีพของพ่อแม่/ผู้ปกครอง ไม่มีอิทธิพลต่อการสร้างคุณงามความดีของนักเรียน เพราะนักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ สอดคล้องกับการนำเสนอว่า ลักษณะนิสัยที่ดีงามที่ได้ประพฤติปฏิบัติจนเคยชิน เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม (ชัยพร วงศ์วรรณ, 2540) เป็นคุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการทำความดีหรือพฤติกรรมที่ดีซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2543) สอดคล้องกับการวิจัย (Damnoen et al., 2021) ผู้มีคุณธรรมเป็นผู้มีความเคยชินในการประพฤติดีด้วยความรู้สึกในทางดีงาม ปฏิบัติตนตามแนวคำสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ ตลอดจนคำสอนจากบุคคลต่างๆ เพื่อการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการในการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ด้านความขยัน ด้านความมีวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ และ ด้านความกตัญญู ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า การส่งเสริมให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจ และรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีจิตอาสาช่วยเหลือทุก ๆ คนและสังคม ส่งเสริมให้มีความขยันหมั่นเพียร มีความตั้งใจเพียร

พยายามในการทำงาน มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีมนุษยสัมพันธ์รับผิดชอบต่อการใช้จ่าย ด้วยการประหยัดและอดออมทำงานให้เรียบร้อยในเวลาที่กำหนด รู้หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ทำงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีความซื่อสัตย์โรงเรียนมีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนมีวินัย พุดจาสุภาพเรียบร้อย มีความกตัญญู กตเวทีกับบิดามารดา ครูบาอาจารย์ รวมถึงผู้มีพระคุณทุกคน

บทสรุป

การส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร เขตหนองจอกกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ด้านความขยัน ด้านความมีวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ และ ด้านความกตัญญู 2) ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียน โดยรวมไม่แตกต่างกัน และ 3) แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมนั้นควรจัดกิจกรรมในนักเรียนมีส่วนร่วมเป็นการส่งเสริมคุณธรรมที่ดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงจากผลการวิจัยและจากข้อคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กในช่วงชั้นที่ 4 นี้ คือ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ควรได้ทราบไว้ เพื่อจะได้หาทางช่วยเหลือและจัดประสบการณ์และหาแนวทางสนับสนุนให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมให้สูงขึ้น โดยการจัดให้มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรม สอดแทรกการอบรมปลูกฝังคุณธรรมในการสอนรายวิชาต่าง ๆ รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

ควรสนับสนุนในเรื่องคุณธรรม ร่วมกันหาแนวทางในการสำรวจในการปรับปรุง และพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมให้เกิดขึ้นในกลุ่มเด็กชายให้มากยิ่งขึ้นเป็นพิเศษ เช่น การจัดชมรมพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียน การจัดการเข้าค่ายพุทธบุตร เป็นต้น

ควรมีกิจกรรมในการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างนักเรียนต่างระดับชั้นเรียนกัน เพื่อเสริมสร้างทัศนคติ เขวามันปัญญา เขวามันอารมณ์ ร่วมกันรวมทั้ง เป็นการเสริมสร้างความสามัคคี ในหมู่เรียนด้วยกัน เพื่อให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมเป็นไปในทางบวกเช่นเดียวกัน

ผู้ปกครองควรให้การดูแลเลี้ยงดู ให้ความรักความอบอุ่น การเอาใจใส่ให้ความยุติธรรม และยอมรับนับถือในความสามารถของนักเรียน เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น คอยแนะนำ และช่วยเหลือเมื่อจำเป็น วิธีการอบรมเลี้ยงดูเช่นนี้จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดีและ ช่วยป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยให้ข้อปฏิบัติที่เหมาะสม จะช่วยให้เด็กนักเรียนพัฒนาและควบคุมพฤติกรรมที่ดีได้ แม้ว่าจะมีความแตกต่างด้านการประกอบอาชีพของผู้ปกครองก็ตาม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงคุณธรรมและจริยธรรมกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น กลุ่มการเรียนรู้ เด็กที่อยู่ในชุมชนแออัด เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน และเด็กถูกทอดทิ้ง เป็นต้น เพื่อศึกษาว่ามีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมหรือไม่ โดยใช้เครื่องมืออื่น ๆ เช่น แบบสอบถามสถานการณ์ และแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาว่าผลสอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ หรือไม่ หรือ ควรมีการศึกษาเชิงทดลอง โดยจัดในชั่วโมงกิจกรรมแนะแนว เพื่อปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมกับเด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมเชิงคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับน้อย

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). *คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เจริญ ไวรวัจนกุล. (2531). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ชัยพร วงศ์วรรณ. (2540). *การสอนค่านิยมและจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2524). *คุณธรรมจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2544). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทิตนา แคมมณี. (2547). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- พัฒติยา อังคุนะ, อธิภัทร์ ถิ่นแสนดี, พระพลากร สุขมงคล (อนุพันธ์). (2566). แนวทางพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมมาภิบาล ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(1), 40-57.
- ยุวดี บำรุงบุตร. (2566). อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กับการเสริมสร้างสังคมสันติสุข. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 5(1), 223-232.
- วันวิสาข์ กันทาทอง. (2566). การพัฒนาโมเดลการสร้างจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสในประเทศไทย. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(1), 234-245.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2543). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน*. กรุงเทพฯ: อักษราพิพัฒน์.
- เสถียร ชาวไทย. (2536). *ปรัชญาคุณธรรมสำหรับครู*. เชียงราย: สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- Damnoen, P. S., Siri, P., Supattho, P. S., & Kaewwilai, K. (2021). The Development of Student Characteristics in According to the Nawaluk Framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135.
- Phumphongkhochasorn, P., Damnoen, S., Tuwanno, P. D. M., Srichan, P. W., & Udomdhammajaree, P. (2022). Educational Quality Assurance and School Management Standards According to International. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 6(1), 1–16.
- Rattanawong, N. (2023). The Formulation of Model for Enhancing Oral Linguistic Performance of Teaching English Major Students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus. *Journal of Educational Management and Research Innovation*, 5(1), 211–222.

แนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ
7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี
A Guideline of The Management Vipassana Meditation with
Sappaya Principle Performed by Wat Pacharoenrat Meditation Center,
Pathum Thani Province

¹พระพันธ์เทพ เลิศรัตนะพงศ์สิน และ ²ธานี สุวรรณประทีป

¹Phra Panthep Lertratanapongsin and ²Thanee Suwanprateep

^{1,2}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาหลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

^{1,2}Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Palisuksa Buddhagosa Campus. Thailand.

¹Corresponding Author's Email: lpsammao@gmail.com, ²thanee.su@mcu.ac.th

Tel. ¹096-9062647, ²081-4501824

Received July 3, 2023; Revised July 14, 2023; Accepted July 18, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาหลักสัปปายะ 7 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มประชากรที่ปฏิบัติ ผู้เชี่ยวชาญ 18 ท่าน การสนทนาเฉพาะกลุ่ม เป็นเครื่องมือในการรวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูล และสรุปบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักสัปปายะ หมายถึง สิ่งที่สบาย สภาพที่เอื้อ สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้สมาธิตั้งมั่นไม่เสื่อมถอย มี 7 อย่างคือ อवासสัปปายะ โคจรสัปปายะ ภัตตสัปปายะ ปุคคลสัปปายะ โภชนสัปปายะ อุตสัปปายะ และอิริยาพลสัปปายะ เป็นปัจจัยให้เข้าถึงจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน

2) วัดป่าเจริญราช มีการจัดการตามหลักสัปปายะ 7 ปัจจุบันมีการปรับเสนาสนะและมีบริเวณ สวนธรรมมีน้ำไหลเวียน ทำให้อากาศถ่ายเท มีร่มเงาต้นไม้ ทำให้อากาศมีความร่มรื่น วิทยากรมีความรู้ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ มีการสอนตามรูปแบบการปฏิบัติที่ชัดเจน

3) แนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ควรมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมการจัดการที่เกี่ยวข้องประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติ ด้วยหลักสัปปายะ 7 ทั้งในด้านสถานที่ การสัจจร การเผยแพร่ธรรม บุคลากร อาหาร อากาศและสภาพแวดล้อม เพื่อผลของการปฏิบัติที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป และสามารถนำหลักธรรมไปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการ, วิปัสสนากัมมัฏฐาน, สัปปายะ 7

Abstract

The article had investigated on 3 objectives: 1) study the 7 *Sappāya* principle in Theravada Buddhist scriptures, 2) study the general conditions of Vipassana meditation management performed by Wat Pacharoenrat Meditation Center, Pathum Thani province, 3) proposal of the guideline for promoting Vipassana meditation management based on 7 *Sappāya* teaching performed by Wat Pa Charoen Rat Meditation Center, Pathum Thani province. The researcher used a qualitative method by in-depth interviews to collect data from general users and 18 experts and focus group discussions for data collecting and analysis and compiled in descriptive type. The results showed that;

1) *Sappāya* means what is comfortable, conducive, and helpful for the certain concentration consisting of 7 themes: *Āvāsasappāya*, *Gocārasappāya*, *Phassasappāya*, *Puggalasappāya*, *Bhojanasappāya*, *Utusappāya*, and *Iriyasappāya*. *Sappāya*. These good environments become key factor of well-being contribution, and leading goal, Nibbana attainment.

2) Wat Pa Charoenrat has been managed based on 7 *Sappaya* principle. At the present, the Meditation Center has comfortable buildings, and area, Dhamma garden, green trees that makes the center more pleasant. Its administrators and lecturers are experts in both moral and practical skills, and able to teach with certain meditation pattern.

3) Guidelines for promoting the management of meditation practices revealed that the center should make a progressive plan, goals for improving the effective management to followers by implying 7 *Sappaya* including places, transportation, propagation, officer, food, environment for the best practice results in advance and enabling to apply the teachings and learned experiences in daily life and society development in future.

Keywords: Management, Vipassana Meditation, Seven Sappaya

บทนำ

พระพุทธศาสนาแล้วมา 2565 แล้วก็จริง แต่ สัปายะ 7 และปัจจัย 4 มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติธรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่เคยเปลี่ยน การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานมีมาตั้งแต่ครั้งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ พระองค์ทรงสอนและทรงเผยแผ่การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานมาโดยตลอด ซึ่งปรากฏในพระสูตรต่าง ๆ มากมายหลายแห่ง ดังมีพุทธพจน์ตอนหนึ่งว่า “การเรียนกัมมัฏฐาน คือ สมถะและวิปัสสนาเข้าไปสู่เรือนว่างนั่งพิจารณาอยู่ตลอดคืนและวัน แล้วบำเพ็ญอธิจิตตสิกขาด้วยสมถกัมมัฏฐาน บำเพ็ญอธิปัญญาสิกขาด้วยวิปัสสนากัมมัฏฐาน” สมถะอันบุคคลอบรมโดยมีศีลเป็นฐาน ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ปัญญาอันบุคคลอบรมโดยมีสมถะเป็นฐานย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก จิตอันบุคคลอบรมโดยมีปัญญาเป็นฐาน ย่อมหลุดพ้นโดยชอบจากอาสวะทั้งหลาย คือ กามาสวะ ภวาสวะ และอวิชชาสวะ พระองค์ทรงเสด็จจาริกไปเพื่อสั่งสอนหมู่สัตว์ตลอด 45 พรรษาจบจนเสด็จดับขันธปรินิพพาน ต่อมาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ได้มีการสืบทอดต่อกันมาในหลายประเทศทั่วโลกตั้งแต่ประเทศอินเดีย ศรีลังกา เนปาล พม่า ไทย

ในปัจจุบันนี้มีสำนักปฏิบัติธรรมเกิดขึ้นมากมายหลายแห่ง แต่ละแห่งนั้นมีพุทธศาสนิกชนเข้าร่วมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวันหยุดนักขัตฤกษ์ และวันเฉลิมพระเกียรติ เมืองค์ประกอบแห่งปัจจัยที่เป็นเหตุให้พุทธศาสนิกชนตัดสินใจเข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานอยู่หลายประการ เช่น ความพึงพอใจ ด้านสถานที่ ด้านการเดินทาง ด้านหลักสูตรการอบรม ด้านโภชนาการ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการสื่อสารหรือการบอกกล่าวจากบุคคลที่รู้จัก การโฆษณาประชาสัมพันธ์หรือการรู้จักผู้สอน ชื่อเสียงของวัด ด้านศรัทธา ความเชื่อ (Rattanawong, 2023) ซึ่งสำนักปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับจริตของผู้ปฏิบัติธรรมควรเป็นไปตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและพร้อมด้วยสัปปายะ 7 ประการ คือ สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม (Damnoen, et al., 2021) และเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พุทธชาติ แผนสมบุญ และคณะ, 2566).

วัดป่าเจริญราชเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดปทุมธานีแห่งที่ 13 โดยมีพระครูปทุมภาวนาจารย์ วิ.ดร. เจ้าอาวาสและพระวิปัสสนาจารย์ ได้จัดโครงการปฏิบัติธรรมตามแนวสติปัฏฐาน 4 สำหรับบุคคลทั่วไปและกลุ่มเยาวชน โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 โดยมีวิธีการสอนปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 ซึ่งจำแนกได้เป็น 4 ฐาน คือ 1) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน 2) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน 3) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน 4) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน มีผู้สนใจเข้ามาปฏิบัติธรรมตลอดทั้งปีประมาณ 15,000 คน สภาพการดำเนินการสอนปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานโดยทั่วไป มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เป็นไปตามระเบียบของมหาเถรสมาคม และเพื่อเป็นไปตามหลักในการปฏิบัติงานที่ดีขององค์กร หรือ สำนักปฏิบัติธรรม จำเป็นต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนร่วมและผู้มารับการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้รับผิดชอบนำผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนา การบริหารจัดการให้ดีขึ้น

บทความนี้นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช ต.บึงทองหลาง อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี โดยใช้หลักสัปปายะ 7 เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน โดยการปรับปรุงในด้านต่างๆ เช่น สถานที่, การเดินทาง, หลักสูตรอบรม, บุคลากร, อาหาร, สภาพแวดล้อมและการบริหารจัดการ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยเกื้อหนุนให้ผู้ปฏิบัติได้มีการพัฒนาในด้านการปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้นและยังเป็นการรองรับผู้ปฏิบัติที่จะมีจำนวนมากขึ้นในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาหลักสัปปายะ 7 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- 2) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานด้วยหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี

การทบทวนวรรณกรรม

การจัดการองค์กรให้มีคุณภาพบุคลากรทุกคนต้องพัฒนาและปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องหรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่าการบริหารระบบคุณภาพ ซึ่งได้รับแนวคิดและหลักการของการพัฒนาองค์กร(Organization Development) สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร คุณภาพที่ได้รับการยอมรับของหน่วยงานต่างๆไป ได้แก่ การใช้วงจรเดมมิ่งซึ่งแบ่งขั้นตอนการทำงานออกเป็น 4 ขั้นตอน หลักได้แก่ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Plan :

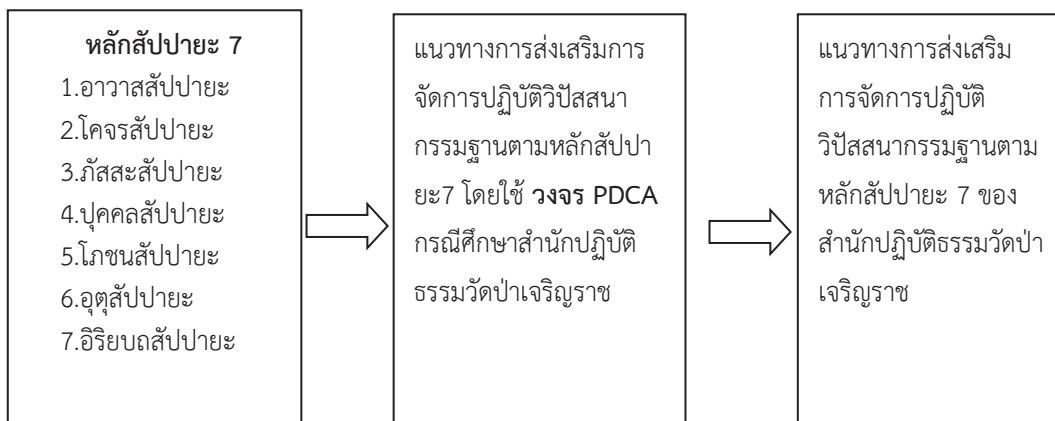
P) ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do : D) ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบ ผลการปฏิบัติงาน (Check : C) ขั้นตอนที่ 4 การแก้ปัญหา (Action : A) (ณัฐธัญพัชร อ่อนตาม) (2558) การดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบให้ครบวงจรอย่างต่อเนื่องหมุนเวียนไปเรื่อยๆ ย่อมส่งผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเพิ่มขึ้นโดยตลอดในการบริหารคุณภาพ

สัปปายะ คือสิ่งสนับสนุนเป็นเหตุเกื้อกูล ส่งเสริมให้สมาธิตั้งมั่นได้รวดเร็ว สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสแก่พระอานนท์ถึงลักษณะของภิกษุผู้ใส่ใจใฝ่ในการปฏิบัติธรรมว่า“เราจักพูดเรื่องเห็นปานนี้ คือ เรื่องความมักน้อย เรื่องความสันโดษ เรื่องความสงัด เรื่องความไม่คลุกคลีกัน เรื่องการปรารภความเพียร เรื่องศีล เรื่องสมาธิ เรื่องปัญญา เรื่องวิมุตติ เรื่องวิมุตติญาณทัสสนะ ซึ่งเป็นเรื่องขัดเกลากิเลสอย่างยิ่ง เป็นสัปปายะแก่ความเป็นไปแห่งจิต เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายโดยส่วนเดียว เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อสงบระงับ เพื่อรู้อย่างเพื่อตรัสรู้และเพื่อนิพพาน” เป็นที่สบายและเป็นอุปการะแก่การชักนำจิตเข้าสู่สมณะและวิปัสสนา มี 7 ประการ คือ 1) อवास 2) โคจรคาม 3) การพูดคุย 4) บุคคล 5) โภชนะ 6) ฤดู 7) อิริยาบถ ตรัสการปฏิบัติตนขณะปฏิบัติธรรมถึงลักษณะเรื่องที่จักพูดคุยไว้เป็นตัวอย่าง เพราะการปฏิบัติจะเจริญก้าวหน้าควรต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เว้นสถานที่ที่เป็นโทษและอยู่ในสถานที่ที่สะดวก

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า การบริหารจัดการตามหลักสัปปายะ 7 โดยใช้วงจร PDCA ในการควบคุมคุณภาพ สามารถนำมาปรับปรุง แก้ไข ทำให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรค ทั้งนี้การนำพาองค์กรให้ประสบผลสำเร็จหรือ เป็นไปเพื่อความความสันติสุขในองค์กร ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ ผู้นำ ผู้ตาม และการจัดการ (พระมหาดนัย อุปวฑฒโน และ อานาจ บัวศิริ) (2558 : 40) ในด้านของผู้นำต้องมีธรรมะในการบริหารตน บริหารคน บริหารงาน ในด้าน ผู้ตามก็ต้องมีธรรมะในการทำหน้าที่ของตนเอง ในด้านการจัดการก็ต้องมีการจัดการเป็นไปใน ทิศทางที่ถูกต้อง ชัดเจน มีแนวปฏิบัติหรือเป้าหมายเดียวกันนั่นเอง เมื่อทั้งสามส่วนประกอบ กันอย่างพร้อมเพรียงองค์กรก็เกิดความสันติสุข สังคมประเทศชาติและโลกก็เกิดสันติสุขตามลำดับ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช ปทุมธานี โดยเขียนความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรที่ได้ศึกษาและได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานด้วยหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์แบ่งการวิจัยโดยสรุป เป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความหมายของหลักสัปปายะ 7 และวิธีการนำสัปปายะ 7 ไปใช้ประโยชน์ ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาบริบท สภาพทั่วไป ปัญหา สาเหตุและความต้องการจำเป็นในการจัดปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของวัดป่าเจริญราช ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนวทางการจัดปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดป่าเจริญราช

1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี ปรกณวิเสส หนังสือ ตำราบทความ เอกสารทางพระพุทธศาสนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง เอกสารหนังสือวิชาการและรายงานการบันทึกข้อมูลต่างๆ ของแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาที่จะทำการศึกษาค้นคว้า ดังนี้ 1) หลักสัปปายะ 7 ประกอบด้วยความหมายและวิธีการนำหลักสัปปายะ 7 ไปใช้ประโยชน์ 2) บริบทและสภาพทั่วไปของวัดป่าเจริญราช 3) สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ อุปสรรคในการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของวัดป่าเจริญราช 4) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของวัดป่าเจริญราช 5) แนวทางการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี 6) การบริหารจัดการเชิงคุณภาพของเดมมิ่งส์ (PDCA) ผู้วิจัยกำหนดข้อมูลพื้นที่คือ วัดป่าเจริญราช

ผลการวิจัย

1) หลักสัปปายะ 7 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

“สัปปายะ” หมายถึง ประโยชน์ที่ก่อให้เกิดความเจริญ เป็นธรรมที่มีอุปการะแก่การชักนำจิตเข้าสู่สมณะและวิปัสสนา ธรรมอันเป็นที่สบาย 7 อย่าง กล่าวคือ เป็นภาวะสบาย สภาพเอื้อ สภาพที่เกื้อหนุน สิ่งสถาน หรือบุคคล ซึ่งเป็นที่สบาย เหมาะกัน เกื้อกูล หรือเอื้ออำนวย โดยเฉพาะที่ช่วยเกื้อหนุนการบำเพ็ญและประคับประคองรักษาสมาธิ นอกจากนี้ “สัปปายะ” ยังหมายถึงสิ่งที่สบาย สภาพเอื้อ สิ่งที่เกื้อกูล สิ่งที่เอื้อต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิต สิ่งที่เหมาะสมกัน อันเกื้อหนุนในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย ดังนั้น สัปปายะ คือ การสร้างสภาพเอื้อหรือเกื้อกูลต่อการประพฤติและปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นการช่วยให้การพัฒนาตนเองได้รับผลอย่างเต็มที่จนบรรลุคุณงามความดีหรือเข้าถึงมรรคผลนิพพานตามหลักทางพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้น การสร้างสำนักปฏิบัติธรรมให้เป็นสถานที่ศึกษาปฏิบัติที่ดี ควรเอื้อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้รับความสบายอย่างเหมาะสมต่อการปฏิบัติ ดังนี้

1) ด้านอवासสัปปายะ คือ ที่อยู่ที่พักที่อาศัยและสถานที่ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติ

2) ด้านโคจรสัปปายะ คือ หมู่บ้านหรือท้องถิ่นเหมาะสมเพื่อเข้าไปปินทบาท มีอยู่ในที่ไม่ไกลนักไปมาสะดวก

3) ทางด้านภัสสะสัปปายะ คือ การพูดคุย หรือถ้อยคำที่เหมาะสมในระหว่างปฏิบัติ การสำรวจ วาจา พูดน้อยปฏิบัติมาก ไม่กล่าววาจาไม่เป็นประโยชน์กล่าว แต่วาจาที่เป็นประโยชน์แม้ว่าวาจาที่เป็นประโยชน์ก็ควรพูดพอประมาณ

4) ด้านบุคคลสัปปายะ คือ บุคคลที่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติ ตั้งอยู่ในหลักธรรมวินัยมีความรู้ความสามารถ มีอาจารย์งดงาม

5) ด้านโภชนสัปปายะ คือ อาหารและเครื่องบริโภคที่ถูกต้องใจพอใจ ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพรับประทานได้ง่าย เป็นที่สมควรแก่การบริโภค

6) ด้านอุตุสัปปายะ คือ สภาวะดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป

7) อริยาปถสัปปายะ คือ อาการหรือการเคลื่อนไหวในกิริยาท่าทางที่ปฏิบัติแล้วถูกใจจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี โยคาวจรพึงเลือกอยู่ในอริยาปถที่เกิดความสบายกายสบายใจ นิรรมณ์จะได้ไม่เกิดเป็นต้น

2) การจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี

วัดป่าเจริญราชเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดปทุมธานีแห่งที่ 13 โดยมีพระครูปฐมภavanaจารย์ วิ.ดร. เจ้าอาวาสและพระวิปัสสนาจารย์ ได้จัดโครงการปฏิบัติธรรมตามแนวสติปัฏฐาน 4 สำหรับบุคคลทั่วไปและกลุ่มเยาวชน โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 โดยมีวิธีการสอนปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 สภาพการดำเนินการสอนปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานโดยทั่วไป มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เป็นไปตามระเบียบของมหาเถรสมาคม

ด้านอาวาส มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่นไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก มีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีส่วนอาคารปฏิบัติธรรมปฏิบัติธรรม 2 ไร่ สามารถรองรับผู้ปฏิบัติได้ 100-300 คน เป็นอาคารคอนกรีต 3 ชั้น ซึ่งชั้นที่ 1 เป็นที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมหญิง ชั้นที่ 2 สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมในหลักสูตรเบื้องต้น ชั้นที่ 3 สำหรับผู้ปฏิบัติธรรมในหลักสูตรที่สูงขึ้นไปตามลำดับและใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมในโครงการต่าง ๆ ฟังธรรมะบรรยายและประกอบกิจกรรมงานบุญประเพณีต่าง ๆ ห้องสวดอารมณ์ ลานธรรมฝึกปฏิบัติกลางแจ้ง มีห้องพักเดี่ยวจำนวน 22 ห้อง ห้องรวมชาย 1 ห้อง ห้องรวมหญิง 1 ห้อง ส่วนของห้องน้ำมีอยู่ 3 จุด แยกเป็นห้องน้ำหญิงและชายจำนวน 2 จุด เป็นห้องน้ำหญิงล้วน 1 จุด เป็นห้องน้ำชาย 20 ห้อง ห้องน้ำหญิง 39 ห้อง มีห้องอาหารสำหรับผู้ปฏิบัติ 1 อาคาร สภาพอาคารเสนาสนะภายในวัด มีความมั่นคงแข็งแรง ร่มรื่นด้วยต้นไม้และสวนป่า มีทางเดินเชื่อมต่อสถานที่ภายในต่างๆ สะอาดเหมาะสมต่อการประกอบศาสนกิจและการใช้ประโยชน์ การเดินทางเข้าออกวัด เป็นถนนลาดยางแยกจากถนนคลอง 11 สายกลางเข้ามาประมาณ 800 เมตร มีลานเอนกประสงค์และลานจอดรถอำนวยความสะดวก มีไฟฟ้าและติดตั้งระบบโซล่าเซลล์ในบางจุด มีสระน้ำขนาดใหญ่ เนื้อที่ 6 ไร่ สำรองน้ำไว้สำหรับอุปโภคบริโภคได้ตลอดปี รวมทั้งมีการติดตั้งเครื่องกั้นรั้วพัฒนาเพื่อบำบัดน้ำเสียและรักษาสิ่งแวดล้อม

มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนการปฏิบัติธรรมฐานเจริญจิตตภาวนาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์หรือมีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมถะวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดีสามารถตอบข้อซักถามและสอบถามอารมณ์กัมมัฏฐานได้ มีพระวิทยากรผู้บรรยายธรรมที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือมีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้หูฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้

เจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าของสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านวิปัสสนาธุระอย่างแท้จริง มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำห้องสุขาและการอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ปฏิบัติธรรม มีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสำนักปฏิบัติธรรมและบริเวณโดยรอบในกรณีมีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก สามารถประสานงานขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือหน่วยอาสาสมัครเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยได้อย่าง

ทั่วถึง ด้านอากาศ สำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช มีป่าไม้ สวนป่าพันธุ์ไม้นานาชนิด แหล่งศึกษาสมุนไพร มีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มาก ไม่หนาว ไม่ร้อน มีความสะอาด ร่มรื่น ไม่เศษขยะถุงพลาสติก อยู่ในทำเลที่เหมาะสม ลมพัดผ่านได้สะดวก มีสระน้ำขนาดใหญ่ เนื้อที่ ๖ ไร่ สำรองน้ำไว้สำหรับอุปโภคบริโภคได้ตลอดปี บริเวณใกล้เคียงไม่มีโรงงานส่งกลิ่นเหม็นหรือสิ่งที่เป็นมลพิษทางอากาศ มีการติดตั้งเครื่องกั้นช่วยพัฒนาเพื่อบำบัดน้ำเสียและรักษาสิ่งแวดล้อม ด้านอิริยาบถ มีพระวิปัสสนาจารย์ คอยดูแล ให้คำแนะนำ และสอนวิธีการปฏิบัติ การประพฤติปฏิบัติอยู่ในหลักของแบบสติปัฏฐาน ๔ หรือสติปัฏฐานสูตร ในแบบเถรวาท ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองได้เต็มความสามารถ อิริยาบถ มีความเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติ ทั้งในอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน เวลาเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติใหม่ เดิน 30 นาที นั่ง 30 นาที

3) แนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานด้วยหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี

แนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 โดยใช้วงจร PDCA ตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จากศึกษาผู้วิจัยได้ถอดบทเรียนเพื่อเสนอเป็นแนวทางอันจะเป็นหลักการหรือแนวคิดที่เป็นมาตรฐานให้สำนักปฏิบัติธรรม วัด และองค์กรอื่น ๆ สามารถนำไปพิจารณาเพื่อการประยุกต์ใช้ ตามความเหมาะสมโดยมีแนวทาง ดังต่อไปนี้

1) ขั้นตอนการวางแผน (P)

สร้างความตระหนักและความเข้าใจระบบส่งเสริมเป็นแนวทางของการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการปฏิบัติ โดยจัดประชุม คณะกลุ่มบริหารจัดการวัด ได้แก่ เจ้าอาวาสและเจ้าหน้าที่ กลุ่มพระวิปัสสนาจารย์ ได้แก่ พระผู้ทำหน้าที่สอนวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำวัดป่าเจริญราช และบุคคลากรทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานบริหารจัดการวัดเพื่อสร้างความตระหนักร่วมกัน แล้วดำเนินงานแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานดูแลระบบเพื่อส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ ๗ เพื่อเกื้อหนุนต่อการศึกษาปฏิบัติ โดยมีการแต่งตั้งผู้ที่มี หน้าที่ดูแล ควบคุม จัดการแก้ปัญหาในเรื่องที่พักและห้องน้ำสำหรับผู้มาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ได้รับมอบหมายทั้งหมด ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของระบบดูแลช่วยเหลือแก้ปัญหาในเรื่องที่พักและห้องน้ำสำหรับผู้มาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน แล้วชี้แจงวิธีการกระบวนการ ดำเนินงานและการใช้แบบบันทึกต่าง ๆ ของระบบดูแลช่วยเหลือแก้ปัญหาในเรื่องที่พักและห้องน้ำสำหรับผู้มาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานดำเนินการบันทึก การประชุมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการดูแลแก้ปัญหาในเรื่องที่พักและห้องน้ำสำหรับผู้มาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน

2) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (D)

ในการดำเนินงานระบบดูแลตามหลักสัปปายะ 7 ประการ ผลการประชุม มีแนวทาง ดังนี้

1) ด้านที่พัก ที่พักรวมควรมีฉากกั้นเป็นสัดส่วน เช่น แยกเป็นชุด ชุดละ 5 คน จำกัดจำนวนผู้เข้าพักในส่วนห้องน้ำควรมีการดูแลรักษาสภาพให้ใช้งานให้ได้ทุกห้อง เพิ่มน้ำประปาเพื่อรองรับผู้ที่มาปฏิบัติเนื่องจากปัจจุบันเป็นน้ำบาดาลอย่างเดียว สร้างอาคารเพิ่มที่มีห้องน้ำในตัว จัดให้มีใบเขียนรายงานสำหรับการแจ้งซ่อมแซมจุดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีส่วนช่วยดูแลและแจ้งการซ่อมแซม จัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลเพิ่มเติม

2) แนวทางในการส่งเสริมจัดการแก้ปัญหาในเรื่องความเหมาะสมในการเดินทางระหว่างที่พักของผู้ปฏิบัติไปยังอาคารปฏิบัติธรรม ห้องน้ำ และโรงทาน จากอาคารปฏิบัติไปโรงทานไม่ค่อยมีปัญหาเพราะใช้แค่วันละสองครั้ง แต่ห้องน้ำ ค่อนข้างไกล แสงสว่างไม่เพียงพอต่อการเดินทางจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งในเวลากลางคืน ควรมีป้ายบอกทางตามจุดต่างๆ เพิ่มแสงสว่าง หากเป็นไปได้ควรมีห้องน้ำใกล้กับห้องปฏิบัติ

3) แนวทางในการส่งเสริมจัดการแก้ปัญหาในเรื่องการแสดงธรรม การสอบอารมณ์ และการแนะนำต่าง ๆ มีการแสดงธรรมน้อยเกินไป ขาดการติดตามผลสำหรับผู้ปฏิบัติที่กลับมาในครั้งที่ ๒ เป็นต้นไป

ขาดการสอบอารมณ์ การถาม-ตอบ ปัญหาในการปฏิบัติในระหว่างที่ปฏิบัติอยู่แนวทาง จัดให้มีใบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติ เพื่อใช้ในการตอบคำถามของพระวิปัสสนาจารย์ในช่วงภาคค่ำ มีการสอบอารมณ์สำหรับผู้ที่มาปฏิบัติเป็นครั้งที่ ๒ หรือมากกว่า เพื่อติดตามผล

4) แนวทางในการส่งเสริมจัดการแก้ปัญหาในเรื่องเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสำนักเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการดูแล มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติน้อย และการควบคุมอารมณ์ในบางรายเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้น จัดให้มีการอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่

5) แนวทางในการส่งเสริมจัดการแก้ปัญหาในเรื่องอาหาร อาหารมีไม่เพียงพอต่อผู้ปฏิบัติในบางมื้อ ผู้ปรุงอาหารทำในจำนวนและเวลาอันจำกัดเนื่องจากพ่อครัวมีเพียงคนเดียวและต้องทำทั้งสองส่วน คือ ส่วนที่ทำเพื่อขึ้นศาลาสำหรับถวายพระภิกษุและส่วนที่ทำให้กับผู้ปฏิบัติ แนวทาง เพิ่มผู้ช่วย และพ่อครัว เพื่อแยกเป็นคนละส่วน

6) แนวทางในการส่งเสริมจัดการแก้ปัญหาในเรื่องการรับมือกับสภาพที่แปรปรวนสภาพแวดล้อมมีต้นไม้ มีน้ำไหลเวียน ทำให้อากาศถ่ายเท มีร่มเงาของต้นไม้ สามารถออกมาปฏิบัติด้านนอกอาคารได้

7) แนวทางในการส่งเสริมจัดการแก้ปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนอิริยาบถต่าง ๆ อิริยาบถ มีความเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติ เวลาเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติใหม่ เดิน 30 นาที นั่ง 30 นาที แยกกลุ่มที่ไม่มีพื้นฐาน กับกลุ่มคนที่มีพื้นฐานเคยฝึกปฏิบัติมาแล้วเพื่อจะได้ถ่ายทอดการสอนและฝึกอย่างถูกวิธีของผู้ปฏิบัติ

8) แนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช หลักสัปปายะข้อใดที่ส่งผลต่อการจัดการปฏิบัติธรรมมากที่สุด เรื่องการแสดงธรรม สอบอารมณ์ในเรื่องของการปฏิบัติธรรม เวลาที่ให้คำแนะนำนอกจากพระวิปัสสนาจารย์ที่เป็นบุคคลแล้ว ในส่วนของเทปบันทึกเสียงของหลวงพ่ोज้าอวาสก็ถือว่าเป็นสื่ออีกอย่างหนึ่ง ถือเป็นเรื่องของการคำแนะนำเพราะบุคคลผู้ปฏิบัติบางบุคคลอาจจะไม่กล้าที่จะถาม แต่คำพูดหรือว่าเทป สิ่งที่ท่านสอนในบางครั้งก็จะตอบใจത്യคน ๆ นั้น โดยที่ไม่ได้เข้าไปถามเลยก็ได้ เพราะฉะนั้นตรงนี้ บางวาระโอกาสจะเห็นว่าเวลาพระเทศน์หรือว่าให้คำแนะนำเขาไม่ได้พูดถึงเรา แต่บางครั้งตอบใจത്യในใจเราได้ ซึ่งอันนี้ก็เป็นเรื่องมีนึ่งที่ทำให้คนมาเนี่ยสามารถที่จะคลี่คลายได้ เพราะว่าบางที ถ้าเป็นผู้ปฏิบัติใหม่อาจจะไม่กล้า การเปิดเทปก็อาจจะเป็นแนวทางที่ดีเพิ่มโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้แก่สภาวะธรรมเบื้องต้นได้

9) แนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน การลงทะเบียนเพิ่มตัวประวัติการปฏิบัติ เพื่อถ่ายทอดการติดตามผล ว่าเคยปฏิบัติที่ไหนมาก่อน เพื่อเป็นการถ่ายทอดพระวิปัสสนาจารย์ ในการติดตามผล เพิ่มคิวอาร์โค้ด สำหรับให้ผู้ปฏิบัติกรอกแบบสอบถามความพึงพอใจในการที่ได้เข้ามาปฏิบัติในสำนักปฏิบัติแห่งนี้ เพิ่มคอร์สสำหรับผู้ปฏิบัติแบบออนไลน์

3) ขั้นตอนการตรวจสอบ (C)

จัดทีมบุคลากรเจ้าหน้าที่ของวัดรับหน้าที่ คอยติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานและจัดประชุมเพื่อทบทวน รายงานผลการพัฒนาระบบดูแลแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามตัวชี้วัดความสำเร็จแผนงานที่กำหนดไว้ตามตามหลักสัปปายะ 7 ประกอบด้วย 1.อวาส บางแห่งเรียกเสนาสนะ 2.โคจร 3. ภัตตะ บางแห่งเรียกธัมมัสสวนะ 4.บุคคล 5.โภชนะ บางแห่งเรียก อาหาระ 6. อุตฺ บางแห่งเรียก ฤดู 7.อิริยาบถ สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นเครื่องมือในการค้นหาหรือวิเคราะห์รูปแบบของการบริหารจัดการ เพื่อให้เป็นแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานด้วยหลักสัปปายะ 7 ของชุมชนและสังคม หลักสัปปายะ 7 นั้นเป็นหลักการหรือ แนวทางของการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อผู้ที่มาศึกษาปฏิบัติ ที่พึงประสงค์ต่อไป

4) ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (A)

ประชุมเพื่อรายงานความสำเร็จ ความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช ที่กำหนดไว้ คณะกลุ่มบริหารจัดการวัด ได้แก่ เจ้าอาวาสและเจ้าหน้าที่ กลุ่มพระวิปัสสนาจารย์ ได้แก่ พระผู้ทำหน้าที่สอนวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำวัดป่าเจริญราช ทบทวนงานการปฏิบัติที่ผ่านมามาภายใต้วงจร PDCA เพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช หลักการหรือแนวทางของการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อผู้ที่มาศึกษาปฏิบัติในครั้งต่อไป แนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ ๗ ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราชโดยใช้วงจร PDCA จากผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของร่างแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นว่า เป็นร่างเอกสารที่เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานระบบ แนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราชขึ้นสามารถอ่านแล้วเข้าใจง่าย

ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน มีการกระจายงาน ให้เหมาะสมกับภาระหน้าที่ของบุคลากรและเจ้าหน้าที่แต่ละคน โดยได้ระบุชื่อผู้รับผิดชอบ ภาระหน้าที่และระยะเวลา ในการดำเนินงาน เอกสารที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของ คณะกลุ่มบริหารจัดการวัด ได้แก่ เจ้าอาวาสและเจ้าหน้าที่ กลุ่มพระวิปัสสนาจารย์ ได้แก่ พระผู้ทำหน้าที่สอนวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำวัดป่าเจริญราช ทบทวนงานการปฏิบัติที่ผ่านมามาภายใต้วงจร PDCA เพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช หลักการหรือแนวทางของการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อผู้ที่มาศึกษาปฏิบัติสามารถ ส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาและเพิ่มเติมแก้ไขซ่อมแซมได้อย่างถูกต้องตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช อีกทั้งยังสามารถแก้ปัญหาความ ขัดแย้งและเกี่ยวการทำงานของบุคลากรเจ้าหน้าที่ภายในวัดได้ และเมื่อทุกคนนำไปปฏิบัติแล้วจะเกิดประโยชน์ก่อให้เกิดปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อผู้ที่มาศึกษาปฏิบัติอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 โดยใช้วงจร PDCA ตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จากสภาพปัญหามานำสู่การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาส่งเสริมแนวทางของการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อผู้ที่มาศึกษาปฏิบัติตามหลักสัปปายะ 7 สามารถอภิปรายผลในประเด็นที่น่าสนใจได้ ดังนี้

ด้านการส่งเสริมสร้างความตระหนักและความเข้าใจระบบส่งเสริมเป็นแนวทางของการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการศึกษาปฏิบัติ การพัฒนาผู้เข้ารับการศึกษาปฏิบัติ โดยจัดประชุม คณะกลุ่มบริหารจัดการวัด ได้แก่ เจ้าอาวาสและเจ้าหน้าที่ กลุ่มพระวิปัสสนาจารย์ ได้แก่ พระผู้ทำหน้าที่สอนวิปัสสนากัมมัฏฐานประจำวัดป่าเจริญราช และบุคลากรทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานบริหารจัดการวัดเพื่อสร้างความตระหนักร่วมกัน แล้วดำเนินงานแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานดูแลระบบเพื่อส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 เพื่อเกื้อหนุนต่อการศึกษาปฏิบัติ การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของระบบดูแลช่วยเหลือแก้ปัญหาในเรื่องที่พิกและห้องน้ำสำหรับผู้มาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน แล้วชี้แจงวิธีการ กระบวนการ ดำเนินงานและการใช้แบบบันทึกต่าง ๆ ของระบบดูแลช่วยเหลือแก้ปัญหาในเรื่องที่พิกและห้องน้ำสำหรับผู้มาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานดำเนินการบันทึก การประชุมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการดูแลแก้ปัญหาในเรื่องที่พิกและห้องน้ำสำหรับผู้มาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน จาก

ปัญหาที่นำมาสู่การทำวิจัย คือ สร้างความตระหนักร่วมกัน แล้วดำเนินงานแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานดูแลระบบเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 เพื่อเกื้อหนุนต่อการศึกษาปฏิบัติ โดยมีการแต่งตั้งผู้ที่มีหน้าที่ดูแล ควบคุม จัดการแก้ปัญหาในเรื่องที่พักและห้องน้ำสำหรับผู้มาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ได้รับมอบหมายทั้งหมด ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานของระบบดูแลช่วยเหลือแก้ปัญหาในเรื่องที่พักและห้องน้ำสำหรับผู้มาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน แล้วชี้แจงวิธีการ

กระบวนการดำเนินงานและการใช้แบบบันทึกต่าง ๆ ของระบบดูแลช่วยเหลือแก้ปัญหาในเรื่องที่พักและห้องน้ำสำหรับผู้มาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานดำเนินการบันทึก การประชุมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการดูแลแก้ปัญหาในเรื่องที่พักและห้องน้ำ แนวทางการส่งเสริมจัดการแก้ปัญหาในเรื่องความเหมาะสมในการเดินทางระหว่างที่พักของผู้ปฏิบัติไปยังอาคารปฏิบัติธรรม ห้องน้ำ และโรงทาน จัดให้มีใบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติ เพื่อใช้ในการตอบคำถามของพระวิปัสสนาจารย์ในช่วงภาคค่ำ มีการสอบอารมณ์สำหรับผู้มาปฏิบัติเป็นครั้งที่ 2 หรือมากกว่า เพื่อติดตามผล แนวทางการส่งเสริมจัดการแก้ปัญหาในเรื่องเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสำนักเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการดูแล มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติน้อย และการควบคุมอารมณ์ในบางรายเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้น จัดให้มีการอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่ การส่งเสริมจัดการแก้ปัญหาในเรื่องอาหาร อาหารมีไม่เพียงพอต่อผู้ปฏิบัติในบางมื้อ ผู้ปรุงอาหารทำในจำนวนและเวลาอันจำกัดเนื่องจากพ่อครัวมีเพียงคนเดียวและต้องทำทั้งสองส่วน คือ ส่วนที่ทำเพื่อขึ้นศาลาสำหรับถวายพระภิกษุและส่วนที่ทำให้กับผู้ปฏิบัติ แนวทาง เพิ่มผู้ช่วย และพ่อครัว เพื่อแยกเป็นคนละส่วน การรับมือกับสภาพที่แปรปรวนสภาพแวดล้อมตีมันไม้ มีน้ำไหลเวียน ทำให้อากาศถ่ายเท มีร่มเงาของต้นไม้ สามารถออกมาปฏิบัติด้านนอกอาคารได้

การปรับเปลี่ยนอิริยาบถต่าง ๆ อิริยาบถ มีความเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติ เวลาเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติใหม่ เดิน 30 นาที นั่ง 30 นาที แยกกลุ่มที่ไม่มีพื้นฐาน กับกลุ่มคนที่มีพื้นฐานเคยฝึกปฏิบัติมาแล้วเพื่อจะได้ง่ายต่อการสอนและฝึกอย่างถูกวิธีของผู้ปฏิบัติ เรื่องการแสดงธรรม สอบอารมณ์ในเรื่องของการปฏิบัติธรรม เวลาที่ให้คำแนะนำนอกจากพระวิปัสสนาจารย์ที่เป็นบุคคลแล้ว ในส่วนของเทพบันทึกเสียงของหลวงพ่ोज้าอาวาสก็ถือว่าเป็นสื่ออีกอย่างหนึ่ง ถือเป็นเรื่องของคำแนะนำเพราะบุคคล ผู้ปฏิบัติบางบุคคลอาจจะไม่กล้าที่จะถาม ซึ่งอันนี้ก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้สามารถที่จะคลี่คลายได้ การเปิดเทพก็อาจจะเป็นแนวทางที่ดีเพิ่มโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้แก้สภาวะธรรมเบื้องต้นได้ การลงทะเบียนเพิ่มตัวประวัติการปฏิบัติ เพื่อง่ายต่อการติดตามผล เพิ่มคิวอาร์โค้ด สำหรับให้ผู้ปฏิบัติกรอกแบบสอบถามความพึงพอใจในการที่ได้เข้ามาปฏิบัติในสำนักปฏิบัติแห่งนี้ เพิ่มคอร์สสำหรับผู้ปฏิบัติแบบออนไลน์ สำหรับผู้มาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (พระมหา กังวาล ตรีชัย) การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก โดย ต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ มีปัจจัยสนับสนุน คือ การวางแผนโครงการเพื่อเป็นแนวทางของการทำงาน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การอำนวยการ การควบคุม กำกับกิจกรรมต่างๆ ให้ดำเนินตามแผนที่วางไว้ การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงาน เพื่อให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการจัดให้มีกิจกรรมที่สำคัญ ทั้งภายในและภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (พระครูภาวนาวิริยานุโยค วิ, ดร. และพระครูปริยัติปัญญาธร, ดร). ความต้องการพัฒนารูปแบบของการปฏิบัติธรรมภายในวัด ประการที่สอง ความต้องการพัฒนาศักยภาพของพระภายในวัดให้เป็นพระวิปัสสนาจารย์ ประการที่สาม ความต้องการของผู้ปฏิบัติธรรมโดยทั่วไปของวัด ประการที่สี่ ความต้องการของชุมชนรอบข้างวัดหรือความต้องการของหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับวัด ประการที่ห้า ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ดังนั้น วัดและชุมชนรอบข้างมีความต้องการพัฒนาศักยภาพของวัดให้กลายเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน และชุมชนยังมีส่วนเอื้อให้เกิดสัปปายะในการปฏิบัติ

วิปัสสนากัมมัฏฐานด้วย ได้แก่การเอื้อเพื่อต่ออาหาร การพัฒนาสถานที่ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน การมีส่วนร่วมในการจัดอบรมและจัดหลักสูตรการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานที่เอื้อต่อชุมชนและโยคีผู้มาปฏิบัติ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 โดยใช้วงจร PDCA

แผนภูมิ 1 แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 โดยใช้วงจร PDCA จากแผนภูมิแสดงถึงการจัดการควบคุมคุณภาพโดยใช้ PDCA ในการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช สามารถอธิบายโดยสังเขปดังนี้

- 1) การวางแผน (Plan) วางแผนงานในส่วนต่างๆของสำนักปฏิบัติ โดยใช้หลัก 4Ms คือ
  1. บุคลากร (man) วางบทบาทหน้าที่ให้ตรงกับความเชี่ยวชาญในงานนั้นๆ
  2. งบประมาณ (money) จัดงบประมาณให้เหมาะสมกับการทำงานในแต่ละฝ่าย
  3. วัสดุอุปกรณ์ (material) จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพต่อการใช้งานต่างๆ
  4. การจัดการ (management) กำหนด เป้าหมาย ระยะเวลา การดำเนินงาน ให้ชัดเจน
- 2) การปฏิบัติงาน (Do) ลงมือทำงานตามขั้นตอนที่วางแผนไว้อย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้
- 3) การตรวจสอบ (Check) ตรวจสอบการทำงานว่าได้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ โดยใช้ หลักสัปปายะ 7 เป็นเครื่องชี้วัดความเหมาะสมและความสมดุลขององค์กร
- 4) การแก้ไข (Act) เมื่อได้รับการตรวจสอบเรียบร้อยแล้วก็ดำเนินการไปตามขั้นตอนเดิม คือ การวางแผนใหม่และดำเนินงานตามขั้นตอนตามลำดับไป เพื่อจะทำให้องค์กรมีการพัฒนาอยู่เสมอ

บทสรุป

สรุปในภาพรวมของบทความสามารถนำบทความนี้ไปเป็นต้นแบบของการจัดการวัดหรือสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อให้สถานที่มีความสะดวกสบาย เอื้อต่อการประพฤติปฏิบัติธรรมให้เกิดการพัฒนาทางด้านปฏิบัติให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น ทั้งนี้จึงต้องมีการปรับปรุง แก้ไข ให้สถานที่มีความสัปปายะและเหมาะสมแก่การบำเพ็ญเพื่อให้เข้าถึงหลักธรรมขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า คือการเข้าถึงมรรคผลนิพพาน

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการวัด ผู้วิจัยจึงขอเสนอ ในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยนี้จะเป็นกรณีศึกษา วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรค ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช แต่ก็ก็เป็นแนวทางที่สามารถนำมาปรับใช้ได้กับการบริหารจัดการวัดหรือองค์กรได้ทุกองค์กร สำหรับการนำไปใช้นั้น ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ลำดับแรกวัดต้องสำรวจวิเคราะห์บริบทขององค์กรให้รอบด้านในเรื่องของสัปปายะทั้ง 7 นำมาแยกกลุ่มของบริบทที่ได้ แยกตามโดยใช้วงจร PDCA ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราชตามหลักสัปปายะ 7 ประกอบด้วย 1) อवास บางแห่งเรียก เสนาสนะ 2) โคจร 3) ภัตตาคาร บางแห่งเรียกธัมมัสสวนะ 4) บุคคล 5) โภชนะ บางแห่งเรียก อาหาระ 6) อุตฺต บางแห่งเรียก ฤดู 7) อิริยาบถ สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นเครื่องมือในการค้นหาหรือวิเคราะห์รูปแบบของการบริหารจัดการ เพื่อให้เป็นแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานด้วยหลักสัปปายะ 7 ของชุมชนและสังคม หลักสัปปายะ 7 นั้นเป็นหลักการหรือ แนวทางของการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการศึกษาปฏิบัติ เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์และสรุปแนวทาง ในการบริหารจัดการและพัฒนาองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปศึกษาและประยุกต์แนวทางการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการจัดการวัด หรือองค์กรของตนด้วยหลักสัปปายะ 7 ทั้งนี้ควรเริ่มต้นศึกษาดูงานที่สำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช และนำแนวทางที่งานวิจัยได้นำเสนอไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาการนำแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานด้วยหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี ไปทดลองกับวัดและการประเมินผลสัมฤทธิ์ในด้านความสำเร็จหลังการนำไปปรับใช้ในวัดหรือองค์กร

2) ศึกษาการนำแนวทางการส่งเสริมการจัดการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานด้วยหลักสัปปายะ 7 ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดป่าเจริญราช จังหวัดปทุมธานี ไปใช้เพื่อพัฒนาวัดและศึกษา เปรียบเทียบความแตกต่างของวัดที่นำไปประยุกต์ใช้

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: ผลิติมม์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: ผลิติมม์.
- พระพุทธโฆสเถระ. (2551). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. แปลโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ). (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ธนาเพชร.
- พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ). (2538). *การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). (2555). *มหาสติปัฏฐานสูตรทางสู่พระนิพพาน*. แปลและเรียบเรียงโดย พระคันธสาราภิวังศ์. กรุงเทพฯ: ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.
- สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก). (2555). *อริยวัฏสัพพทาปฏิบัติอันเป็นวงศ์แห่งพระอริยเจ้า*. กรุงเทพฯ: ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.

- พระวีระศักดิ์ สุวรรณวงศ์. (2556). แนวทางการจัดการวัดสันติสุขตามหลักสัปปายะ 7 : กรณีศึกษาวัดธารน้ำไหล จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 3(2), 98-114.
- พุทธชาติ แผนสมบุญ, สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง และ โกศล จิ่งเสถียรทรัพย์. (2566). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ อาชีพและทักษะอนาคตสำหรับวิทยาลัยอาชีวะและเทคโนโลยีชีวิตวิถีใหม่. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(1), 484-499.
- Damnoen, P. S., Siri, P., Supattho, P. S., & Kaewwilai, K. (2021). The Development of Student Characteristics in According to the Nawaluk Framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135.
- Rattanawong, N. (2023). The Formulation of Model for Enhancing Oral Linguistic Performance of Teaching English Major Students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus. *Journal of Educational Management and Research Innovation*, 5(1), 211–222.

ศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนาในปธานียังคสูตร

A Study of Vipassana Practice in Padhaniyanga Sutta

¹พระครูปัญญาโพธิเขต (อภิชัย โทแสง) และ ²วิโรจน์ คุ่มครอง

¹Phrakruphunyapothikhat (Aphichai Tosang) and ²Viroj Koomkrong

¹²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส

¹²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Palisuksa Buddhagosa Campus, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: phaapichai@gmail.com, ²koom-krong9@hotmail.com

Received July 1, 2023; Revised July 9, 2023; Accepted July 18, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักธรรมหรือคำสอนที่อยู่ในปธานียังคสูตรและศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนา ในปธานียังคสูตร การวิจัยนี้ดำเนินโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สรุปเรียบเรียงบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า หลักธรรมในปธานียังคสูตร เป็นพระสูตรที่ว่าด้วยองค์แห่งภิกษุผู้มีความเพียร หมายถึงความเพียร หรือ องค์แห่งความเพียร 5 ประการดังกล่าว คือ ผู้นั้นย่อมทำความเพียรได้ดีคือเพียรที่จะทำให้เกิด มรรค ผล นิพพาน เป็นความเพียรที่ประกอบด้วย ศรัทธา คือ มีความเชื่อความเลื่อมใสศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัยเป็นข้อ 1. ในเมื่อมีศรัทธาแล้วอาศัยแค่ศรัทธาอย่างเดียวคงไม่สามารถที่จะประกอบคุณงามความดีได้เต็มที่ถ้าหากว่าบุคคลนั้นมีโรคภัยไข้เจ็บหรือมีโรคโรคร้ายแรงประจำตัวก็ย่อมมีอุปสรรคไม่ราบรื่นคือการไม่มีอาหารมีโรคร้ายคือข้อ 2. ข้อต่อไปคือการเป็นคนซื่อตรงต่อตัวเองและต่อบุคคลรอบข้างยอมทำให้เป็นที่รักแก่คนทั่วไปไม่มีมารผจญเป็นอุปสรรคต่อการเจริญธรรมคือข้อ 3. ส่วนข้อที่ 4 และข้อ 5 ต้องมีความเพียรที่ประกอบด้วยปัญญาอันนำไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ นี่คือองค์แห่งความเพียรที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในพระสูตรดังกล่าว

คำสำคัญ: การปฏิบัติวิปัสสนา, ปธานียังคสูตร, พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

The purpose of this article is to study the principles or teachings contained in the Padhaniyanga Sutta and to study the practice of Vipassana. This research was conducted by qualitative analysis. Gather information from Theravada Buddhist scriptures and related documents.

The results of the research showed that the principle in Padhaniyanga Sutta is the sutra that the Lord of the monks who persevere, meaning perseverance or the Lord of perseverance. Nirvana is a virtue that consists of faith, that is, having faith, faith firmly in the jewels as verse 1. When there is faith and relying only on faith, it is not possible to perform full virtues if the person has a disease or a serious disease, then there will be no obstacles that are not smooth, namely the absence of paths, there is a terrible disease, 2. The next is to be honest with oneself and to those around him, it will surely make it dear to the common

people, there is no devil as an obstacle to the development of Dhamma, is verse 3. This is the Lord of Perseverance that the Buddha said in the said sutra.

Keywords: Vipassana Practice, Padhaniyanga Sutta, Theravada Buddhism

บทนำ

พระพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาเอกของโลกเป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พระองค์ทรงตรัสรู้สูตรสัมมาสัมโพธิญาณได้ต้นพระศรีมหาโพธิ์พระองค์ได้ทรงประกาศพระธรรมในสิ่งที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้ซึ่งเป็นสังฆธรรมที่ไม่มีใครจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ พระองค์เป็นผู้ทรงค้นพบพระธรรมอันเป็นส่วนที่สุดแห่งสงสารวิภวแห่งการเวียนว่ายตายเกิดที่ไม่รู้จักจบสิ้นและการทำให้สิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลายให้ประจักษ์แจ้งในขณะที่มนุษย์ทั้งหลายผู้แสวงหาทางพ้นทุกข์ทั้งหลายในพุทธศตวรรษนี้ที่ใครจะมีส่วนแห่งการได้ลิ้มรสพระสังฆธรรมที่พระองค์ได้ค้นพบและสัมผัสแห่งรสพระธรรมที่พระองค์ได้ตรัสรู้ได้ เช่นส่วนสำคัญแห่งการศึกษาพระพุทธศาสนานั่นอยู่ด้วย 2. ประการ คือ 1) การศึกษาทางด้านปริยัติหรือเรียกว่า คันถุระเป็นการเล่าเรียนศึกษาและทรงจำพระสูตร พระวินัย พระอภิธรรมหรือที่เรียกว่าพระไตรปิฎกซึ่งเป็นที่ยอมรับซึ่งพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ารวมทั้ง 8,400 พระธรรมชั้นต้น ส่วนนี้คือที่รวมคำสั่งและคำสอนที่เรียกว่าคันถุระ 2) วิปัสสนาธุระ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นภาคแห่งการลงมือในการปฏิบัติซึ่งมีอยู่ 2 ประเภทคือสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนาซึ่งเป็นอุบายในการพัฒนาให้บุคคลที่ปฏิบัติไปตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามีการพัฒนาทางด้านจิตใจและสติปัญญาจากคำว่ามนุษย์ หรือที่เรียกว่าปุถุชนไปสู่ความเป็นอริยชนได้แม้จะยังมีชีวิตอยู่ก็ตามด้วยอุบายการฝึกพัฒนาจิตใจและสติปัญญาดังที่กล่าวมา หรือ ที่เรียกว่าวิปัสสนาธุระในภาคส่วนแห่งการลงปฏิบัติ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553) พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญบุคคลที่ลงมือปฏิบัติว่าเป็นผู้บูชาพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง เพราะมีแต่การที่คนเรามีความตั้งใจจริงเท่านั้นจึงจะพ้นทุกข์ได้โดยเฉพาะทุกวันนี้ความเจริญในทางด้านวัตถุนั้น ถือว่ามีความเจริญอย่างยิ่ง แต่กลับกลับกับจิตใจของมนุษย์ทุกวันนี้หาความสุขได้ยากยิ่ง

สำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาโดยอาศัยข้อกำหนดเป็นสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้เป็นกรอบปฏิบัติที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมภายในให้เจริญขึ้น เป็นลักษณะของบรรพชิตที่นำไปสู่ความศรัทธาเลื่อมใสของหมู่ชน (Rattanawong, 2023) โดยเริ่มต้นด้วยการศึกษาปริยัติให้รู้จักหลักการสำคัญในหลักคำสอนของศาสนาในการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถนำความรู้ที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสแหล่งเรียนรู้และสามารถเพิ่มทักษะในการนำไปปฏิบัติได้จริง (พัฒธยา อังคนะ และคณะ, 2566) เพื่อทำให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เมื่อเข้าใจแล้วจึงลงมือปฏิบัติคือ ทดลองฝึกปฏิบัติตามที่ได้เรียนมา (सानิตย์ สีนาค และ ชัยณรงค์ กลิ่นน้อย, 2566) และการปฏิบัตินี้จะนำไปสู่ความรู้แจ้งเห็นจริง (Damnoenet al., 2021) การบูรณาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตในการพัฒนาพฤติกรรมของตนเองจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำไปใช้ด้วยความรอบคอบ (Tan & Damnoen, 2020) ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ควบคู่กับการมีคุณธรรม จริยธรรม และมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระภิกษุชัยคุณ อดสว, 2564)

พระพุทธศาสนาจะผ่านมาแล้ว 2,600 กว่าปีแต่หลักธรรมคำสอนนั้นก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาและทำทาบกับกาลเวลา ซึ่งเป็นเครื่องพิสูจน์คำสอนที่เป็น อกาลิโก ซึ่งเป็นเครื่องพิสูจน์คำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริงในอรรถกถาได้อธิบายไว้ว่าคำว่า ปชานินยคานิ ภาวะคือการตั้งความเพียร ท่านเรียกว่าปชาน ความเพียรของภิกษุณัณมีอยู่ เหตุนี้ภิกษุณัณชื่อว่าผู้มีความเพียรของภิกษุผู้มีความเพียรเพราะ

เหตุนี้จึงเชื่อว่าปธานียังคะ คือมี ศรัทธา คือประกอบด้วยศรัทธาทั้งในส่วนของพระพุทธเจ้าและพระอริยเจ้าทั้งหลาย (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2555) และในส่วนที่เป็นผู้มีอาพาธน้อยก็เป็นองค์แห่งการทำ ความเพียรได้อย่างไม่ติดขัดในการทำ ความเพียรให้ก้าวหน้าเป็นผู้ไม่โอ้อวดไม่มารยาทก็ทำให้เป็นผู้ว่าง่าย

บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์การปฏิบัติวิปัสสนาในปธานียังคสูตร โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาความเป็นมาหลักธรรมในปธานียังคสูตร และแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ในปธานียังคสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาเนื้อหาและหลักธรรมสำคัญในปธานียังคสูตร
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในปธานียังคสูตร

การทบทวนวรรณกรรม

ความสำคัญของปธานียังคสูตร ในพระสุตตันตปิฎกพระสุตตันตปิฎกอังคตตรนิกายปัญญาจก นิบาตเล่มที่ 14 ข้อ 53 หน้า 93 ว่าด้วยองค์แห่งความเพียรปธานียังคสูตรพระสูตรว่าด้วยองค์แห่งความเพียร เป็นพระสูตรหนึ่งอยู่ในพระสุตตันตปิฎกปัญญาจก ฉกนินบาตอังคตตรนิกายที่กล่าวถึงองค์แห่งภิกษุผู้มีความเพียร 5 ประการบางเล่มเรียกว่าอังคตสูตรแต่ความหมายก็อย่างเดียวกัน คือพระสูตรที่ 3 ในอังคตตรนิกายปัญญาจก ฉกนินบาต ทุตติยปิณฑาสกนีวรรณวรรค ในสมัยนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ วิหารเชตวันอารามของ ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีใกล้พระนครสาวัตถีพระองค์ได้ตรัสถึงองค์แห่งความเพียรซึ่งมีอยู่ 5 ประการได้แก่ ความมีศรัทธา ซึ่งมีต่อพระพุทธ พระธรรมละ พระสงฆ์และ 2. ความมีอาพาธน้อยไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ 3. ไม่โอ้อวดและมีมาया 4. มีความเพียร 5. เป็นผู้ที่มีปัญญา

สรุป ปธานียังคสูตร ว่าด้วยองค์ แห่งความเพียร 5 ประการจากการทบทวนไพเราะสูตรดังกล่าวพระ พุทธองค์หมายถึงบุคคลผู้ที่มีคุณธรรมทั้ง 5 ข้อนั้นจะเป็นผู้ที่ปฏิบัติวิปัสสนาได้ดี แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกคน จะมีความพร้อมในองค์คุณทั้ง 5 หมดทุกคนเสมอกันแต่การทำให้ถึงพร้อมในองค์คุณทั้ง 5 นั้นทำให้บุคคลผู้นั้น ถึงพร้อมด้วยองค์แห่งความเพียรทั้ง 5 (พระพุทธโฆสเถระ, 2551) และนำไปสู่เป้าหมายในการเจริญวิปัสสนา ได้อย่างที่ตัวเองตั้งเป้าหมายไว้

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในปธานียังคสูตรในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาความเป็นมาหลักธรรมใน ปธานียังคสูตร และแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาในปธานียังคสูตรมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) อันได้แก่ คัมภีร์ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 อรรถกถาภาษาไทยอรรถกถา ฎีกาปกรณ์วิเสสอื่น ๆ ตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวข้อง
2. ค้นคว้าและเรียบเรียงตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลตลอดจนจัดลำดับ ความสำคัญของแหล่งที่มา โดยเปรียบเทียบกับคัมภีร์พระไตรปิฎก
3. กำหนดประเด็นเพิ่มเติม หรือรายละเอียดอื่นๆเกี่ยวข้อง โดยการขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และคณาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง
4. วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูล และสรุปคำตอบของปัญหาการวิเคราะห์

5. เสนอและตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา
6. ปรับปรุง แก้ไขเนื้อหา และสรุปผลการวิจัยในลักษณะพรรณนา

ผลการวิจัย

หลักธรรมสำคัญในปธานียังคสูตร

ผลการวิจัย พบว่า หลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในปธานียังคสูตรนั้นคือองค์แห่งความเพียรมี 5 ประการ ได้พบว่าองค์แห่งความเพียรนั้นมี 5 ประการคือ

1) ศรัทธา

ศรัทธาที่มีต่อพระรัตนตรัย คือ พระพุทฺธ พระธรรม และพระสงฆ์ และยังได้พบว่าศรัทธานั้นมีอยู่ถึง 4 ระดับ คือในระดับพระพุทฺธเจ้าที่บำเพ็ญโพธิสัตว์เรียกว่า การวิจัยทำให้ทราบความตั้งใจเสียสละเลือดเนื้อหรือชีวิตหลายภพหลายชาติในการที่มีศรัทธาคือความเชื่อว่เมื่อเราบำเพ็ญเพียรอยู่อย่างนี้หลายร้อยชาติซึ่งเรียกว่า หลายภพหลายกัลป์ไม่วันใดวันหนึ่งก็จะบรรลุถึงโพธิญาณ ได้ดังพระสัมมาสัมพุทฺธเจ้าองค์ปัจจุบันซึ่งเราได้ฟัง พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทฺธองค์ และในการบรรลุธรรมของพระอริยเจ้าหรือเหล่าสาวกแล้วเกิดความ ศรัทธาเลื่อมใสที่จะประพฤติปฏิบัติโดยอาศัยปฏิบัติพาของท่านเหล่านั้นมาเครื่องดำเนินไปด้วยความเชื่อความ ศรัทธาในท่านเหล่านั้นเรียกว่า คือศรัทธาที่ปลงใจเชื่อมีความแน่วแน่ต่อการประพฤติธรรมด้วยการเจริญ วิปัสสนาญาณเป็นต้นเมื่อมีสภาวะของธรรมที่เกิดขึ้นในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่นั้นก็จะเกิดความเชื่อใจความ มั่นคงในธรรมเหล่านั้นว่า พระพุทฺธเจ้าน่าอัศจรรย์จริง พระธรรมน่าอัศจรรย์ พระสงฆ์น่าอัศจรรย์จริง อย่างนี้ เรียกว่า ศรัทธา คือ ศรัทธาที่มีความปลงใจเชื่ออย่างถาวรชีวิตจิตใจอย่างนี้เรียกว่า โอภักปนศรัทธาศรัทธา เมื่อ ได้ยินได้ฟังพระพุทฺธองค์ หรือสวาททั้งหลายแล้วเกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระธรรมนั้นว่าเป็นสิ่งที่รักษาผู้ได้ ยินได้ฟังนั้นแล้วนำไปประพฤติตามแล้วยอมไม่ตกลงสู่ที่ต่ำอย่างแน่นอนหรือได้เห็นพระสงฆ์ผู้เป็นเนื้อนาบุญ ของโลกเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในลักษณะเหล่านั้นเรียกว่า ปสาทศรัทธา อย่างนี้ทำให้ทราบว่าศรัทธาในพระ พุทฺธศาสนานั้นมีหลายอย่างหลายระดับก็จริงในเบื้องต้นแต่เมื่อถึงที่สุดแล้วยอมนำไปสู่ศรัทธาที่ประกอบด้วย ปัญญาเพื่อความพ้นทุกข์ในสุดเช่นกัน

2) ความมีอาพาธน้อย

ความมีโรคเบาบาง ทำให้ทราบว่าความไม่มีโรคไม่มีอาพาธหรือโรคภัยไข้เจ็บนั้นแม้ทางโลกทั่วไปก็ถือว่าเป็นลาภอันประเสริฐเพราะคนที่ไม่มีความมีโรคภัยไข้เจ็บนั้นย่อมช่วยเหลือตัวเองได้เต็มที่ที่ไม่เป็นภาระแก่คนอื่นหรือ มีเรื่องที่ต้องให้กังวลใจว่าตัวเองมีโรคอย่างนี้ความเป็นอยู่การดื่ม กิน ที่อยู่อาศัยอย่างน้อยก็ต้องยอมแตกต่าง จากคนทั่ว ๆ ไป ไม่มากก็น้อยตามอาการของโรคที่ตัวเองกำลังเป็นอยู่ ฉะนั้นคนนั้น การปฏิบัติวิปัสสนาจะมี ความเจริญก้าวหน้าได้ย่อมมีสุขภาพแข็งแรงเป็นพื้นฐานเพราะอย่างน้อยคนที่ปกติมีร่างกายสมบูรณ์ มีไฟธาตุที่ไม่ร้อน นักเย็นนัก มีอาการของธาตุที่เรียกว่า ดิน น้ำ ลม ไฟ มีความสมดุลย์กัน ก็ย่อมจะมีความพร้อมกว่าคน ทั่วในการประพฤติไม่ต้องกังวลว่า อาหารเหล่านี้ ที่อยู่เหล่านี้ เวลา นี้ กาลนี้เราจะระวังตัวในอาการที่จะกำเริบ ในโรคภัยไข้เจ็บเมื่อคนเหล่านี้ที่มีสุขภาพพลานามัยปกติยอมปฏิบัติให้สมบูรณ์ได้ดังที่พระพุทฺธองค์ได้ตรัสไว้ ในองค์แห่งผู้ถึงพร้อมในการทำความเพียรข้อที่ 2. คือผู้ที่มีอาพาธน้อยและมีโรคเบาบาง

3) ไม่โอ้อวดมารยา

บุคคลที่ขบโอ้อวดมารยา มีการยกตนข่มท่าน มีการเจรจาไปในทางที่เรียกว่าเป็นคนที่ยากกับใจไม่ ตรงกันเมื่อปากกับใจไม่ตรงกันย่อมมีการกระทำที่ไปอีกทางและมีการเจรจาหรือพูดไปอีกทางที่สวนทางกัน คน ที่มีขบโอ้อวดมารยานั้นเพราะจิตใจของผู้นั้นยังขาดความพอดีในบางสิ่งบางอย่างที่ยังไม่เต็มเต็ม ย่อมโอ้อวด แก่คนทั่วไปในเวลาที่ต้องการให้คนอื่นยอมรับและหวังผลแก่คนอื่น ย่อมมีมารยาในบางเวลาที่ตนเองหวัง

ผลประโยชน์จากคนอื่นเพื่อประโยชน์ตนและหรือทำลายผู้อื่นความโอ้อวดมารยานั้น มีพื้นฐานที่เกิดจากจิตถ้า แก้กัต้องแก้ที่จิตฝึกละวางเป็นคนมักน้อย อยู่กับตัวเองพยายามเข้าใจตัวเองให้มากและเห็นใจผู้ที่ด้อยกว่า โอกาสน้อยกว่าเราเป็นเบื้องต้นก็จะพัฒนาจิตของเราให้สมบูรณ์และพอในตัวเองได้ด้วยธรรมะของพระพุทธองค์เป็นพื้นฐานแล้วพัฒนาให้เจริญต่อไปตามที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า ไม่เป็นคนโอ้อวดและมีมารยา

4) ความเพียร

ความเพียรแบ่งออกเป็น 4 อย่าง ดังนี้

(1) สัจวรปธาน เพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้นใน สันดาน คำว่าสันดานคือนิสัยสิ่งที่ติดตามตัวเรามาหรือนิสัยที่มีอยู่ดั้งเดิมทั้งที่เป็นบาปหรือเป็นบุญเป็นกุศลและเป็นอกุศลในที่นี้คำว่าสัจวรคือให้เรามีความเพียรความตั้งใจที่จะละบาปเพื่อที่บาปหรืออกุศลเหล่านั้นจะค่อยๆ จางหายไปแม้ในเพศที่เป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิตก็ตามเมื่อบาปเกิดขึ้นในใจยอมเป็นอุปสรรคในการทำเพียรหรือกุศลไม่สามารถจะเข้ามาแทนที่อกุศลได้ จึงเรียกว่าสัจวรปธาน

(2) ปหานปธาน เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้ว หรือเมื่อบาปหรืออกุศลที่เกิดขึ้นก็ให้รู้และพยายามละอกุศลเหล่านั้นให้ค่อยจางหายไป

(3) ภาวนापธานเพียรให้กุศลเกิดขึ้นในสันดาน พยายามทำความเพียรที่มีอยู่ไม่ว่าในการเจริญวิปัสสนาภาวนา หรือสมถภาวนาก็ตามก็เพื่อทำจิตใจให้ มี ศีล คือความปกติทางกาย วาจา ใจ เมื่อมีความเป็นปกติจิตย่อมตั้งมั่นเรียกว่า สมาธิ เมื่อมีสมาธิจิตตั้งมั่น ปัญญาจะเกิดตามมาเปรียบเสมือนคนมองเห็นน้ำในสระที่ขุ่นมัว แต่น้ำที่ขุ่นมัวค่อยจางไปด้วยความเพียรที่มีอยู่ด้วยศีล สมาธิ เป็นอุปกรรมที่ทำน้ำหรือจิตที่ขุ่นมัวให้ใสแล้วสามารถมองเห็นปลาและสัตว์ในน้ำได้ จิตที่มีปัญญาแล้วย่อมมองเห็นสิ่งที่ เป็นกุศลหรืออกุศลเช่นกัน

(4) อนุรักษนาปธานเพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม กุศลที่เราเพียรพยายามทำให้เกิดขึ้นให้รักษาไว้เรียกว่าอนุรักษนาปธานนี้เรียกว่าความเพียรที่ประกอบด้วย ความ เพียร 4 อย่างนี้เป็นความเพียรชอบ ควรประกอบให้มีในตน

5) ปัญญา

ปัญญาในปธานียังคสูตรนี้ ทำให้ทราบว่าไม่ใช่ปัญญาทั่วไปหรือปัญญาที่ใช้ทำมาหากินในทางโลกหรือทั่วไปเพราะปัญญาของทางโลกมีไว้ให้คนทั่วไปใช้ทำมาหากินซึ่งก็มีแตกต่างกันไปแต่ละอาชีพก็ไม่มีเหมือนกัน เรียกว่าเป็นปัญญาที่ช่วยให้เอาตัวรอดในขณะที่มีชีวิตอยู่เท่านั้นตายไปก็จบสิ้นไป และไปตามบุญและบาปที่บุคคลนั้นได้เคยก่อไว้เป็นเหตุและปัจจัย ในสัมปรายภพต่อไป แต่ปัญญา ในปธานียังคสูตร นี้ทำให้ทราบว่าปัญญาที่จะทำให้สัตว์มีมนุษย์เป็นนี้ข้ามภพข้ามชาติรู้ถูกผิดชั่วดีเชื่อในบุญและบาปอันเป็นเหตุให้ก่อเวรภัยในวิภูฏสงสารไม่รู้สิ้นการทำลายอาสวะกิเลสด้วยธรรมะของพระพุทธเจ้าเท่านั้นทำให้เกิดปัญญาทำลายกิเลสเครื่องเศร้าหมองที่ครอบงำจิตใจของเราให้รู้ตื่นเบิกบานได้นี้เรียกว่าเป็นปัญญาในความหมายของ ปธานียังคสูตรและเป็นจุดมุ่งหมายทางพุทธศาสนาโดยแท้

การเจริญวิปัสสนาในปธานียังคสูตร

ในการที่ศึกษาและวิจัยในการเจริญวิปัสสนาในปธานียังคสูตรทำให้พบว่า ความเพียรที่มีอยู่ในปธานียังคสูตรนั้นเป็นความเพียรที่เริ่มมาจากศรัทธาเป็นตัวประธาน เมื่อบุคคลมีศรัทธาคือความเชื่อแล้วนั้นย่อมมีความเต็มและพอใจในการประพฤติปฏิบัติในการกระทำเหล่านั้นที่ตัวเองตั้งเป้าหมายในกิจเหล่านั้นอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ และในการเจริญวิปัสสนาในปธานียังคสูตรก็เช่นเดียวกัน พระพุทธองค์จึงทรงตั้งศรัทธาคือความเชื่อที่มีต่อพระรัตนตรัย มีพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ในเบื้องต้น เพื่อให้เกิดความเชื่อความศรัทธา

เสียก่อน เมื่อมีความเชื่อศรัทธาแล้วบุคคลผู้มีความเชื่อความศรัทธาแล้วก็จะเริ่มทำความเพียรในความเพียรทั้ง 5 ในปธานียังคสูตร แต่ด้วยเหตุปัจจัยหลายๆ อย่างของมนุษย์ที่มีความพร้อมทางร่างกายและจิตใจที่แตกต่างกันไปด้วยนิสัยใจและบุญบารมีที่สร้างสมไว้ก็แตกต่างกันไปบางคนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บอยากปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้เต็มที่ เพราะต้องประสบหรือ เจออุปสรรคคือร่างกายไม่พร้อมเสียแล้วอย่างนี้ก็มี บางคนนั้นร่างกายก็พร้อมจิตใจพร้อมทุกอย่างแต่หาเวลาไม่ได้สักทีอย่างนี้ก็พลาดเสียเวลาไปอีกเพราะความกลัวลำบาก กลัวอดข้าวไม่ได้ กลัวนอนดึกไม่ได้กลัวจะเป็นอะไรต่างๆ นานาเป็นต้นเพราะยังมีความเชื่อที่ผิดอยู่อย่างนี้ก็มี เพราะฉะนั้นความเพียร ในปธานียังคสูตรที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้

เพื่อให้เราได้ศึกษาและได้นำองค์ธรรมในแต่ละข้อมาปรับอินทรีย์ของเราให้ถึงพร้อมด้วยองค์ธรรมทั้ง ให้เต็มบริบูรณ์ คือ

(1) ศรัทธา คือศรัทธาในพระพุทธเจ้าเชื่อในการตรัสรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามี ในพระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ เชื่อในพระธรรมคือคำสอนที่พิสูจน์ได้ของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์หรือพระอริยสงฆ์ทั้งหลายในการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและเพื่อออกจากกองทุกข์

(2) มีอาพาธน้อยไม่มีโรค บุคคลที่ปฏิบัติธรรมให้ถึงเป้าหมายได้มีการเจริญวิปัสสนาเป็นต้นนั้น พระพุทธองค์หมายถึงบุคคลที่มีสุขภาพแข็งแรงพลานามัยสมบูรณ์มีธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ที่สมดุลไม่เย็นหนัก ไม่ร้อนหนักจนเกินไปมีธาตุทั้ง 4 พอตัตถันคนที่มีอาพาธน้อย หมายถึงคนที่มีสุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บป่วยบ่อย มีระบบย่อยอาหารดี ระบบขับถ่ายดี เป็นคนมีสุขภาพดี สามารถนั่งปฏิบัติธรรมได้สะดวก ได้ต่อเนื่องเป็น ระยะเวลาานทำให้มีโอกาสต่อการบรรลุธรรมได้ง่าย

(3) ความหมายของผู้ไม่โอ้อวด-ไม่มีมารยาในปธานียังคสูตร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสถึงคุณสมบัติของ ผู้เหมาะแก่การบรรลุธรรมไว้ในปธานียังคสูตรว่า ผู้ไม่โอ้อวด ไม่มีมารยา คือ ทำตนให้เปิดเผยตาม ความเป็นจริงในศาสนาหรือในเพื่อนพรหมจารีผู้รู้ ทั้งหลายเป็นคนที่มีกฏเกณฑ์ เป็นคนที่ช่วยตัวเองได้มีความรับผิดชอบ หากทำอะไรผิดพลาดก็ยอมรับเปิดเผย ไม่ปกปิด พร้อมทั้งจะแก้ไขปรับปรุงตัวเองตลอดเวลา

(4) ความหมายของผู้มีความเพียรในปธานียังคสูตร พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าตรัสถึงคุณสมบัตินี้ของภิกษุ ผู้เหมาะแก่การบรรลุธรรมไว้ในปธานียังคสูตรว่าผู้มีความเพียร คือ ผู้ที่ละอกุศลธรรมเพื่อให้อกุศลธรรม เกิด มีความเข้มแข็ง มีความบากบั่นมั่นคงไม่ทอดธุระใน กุศลธรรมทั้งหลาย

(5) ปัญญา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสถึงคุณสมบัตินี้ ของ พระภิกษุ ผู้เหมาะแก่การบรรลุธรรมไว้ในปธานียังคสูตร ดังนั้น ผู้มีปัญญา (คือ) ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่อง พิจารณาเห็นทั้งความเกิดและความดับอันเป็นอริยะ ชำแรกกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบนั่นเอง

บทสรุป

ปธานียังคสูตรนี้ พระพุทธเจ้าทรงยกองค์แห่งบุคคลผู้มีความเพียรไว้มี 5 อย่าง คือ 1) ศรัทธา 2) มีอาพาธน้อยไม่มีโรค 3) ไม่โอ้อวดมีมารยา 4) มีความเพียร และ 5) มีปัญญา เพื่อให้คนเรานั้นจะใช้ศรัทธา ความเชื่อ เมื่อมีความเชื่อ ความศรัทธาแล้วต้องลงมือปฏิบัติก็ต้องมีความเพียรความวิริยะอุตสาหะตั้งใจจริงแต่ในขณะที่ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังย่อมมีอุปสรรคมากมายมหาศาลทั้งทางด้านจิตใจและร่างกายคือสุขภาพ เพราะฉะนั้นพระพุทธองค์จึงทรงแสดงไว้เพื่อให้เราได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างไม่ย่อท้อเมื่อมีอุปสรรคหรือปัญหาใดๆ เกิดขึ้นก็จงใช้หลักธรรมของพระพุทธองค์มาเป็นแนวทางศึกษาและเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การปฏิบัติวิปัสสนาในปธานียังคสูตรนั้นรู้ว่าต้องเริ่มที่ศรัทธาก่อนเพราะการปฏิบัติวิปัสสนานั้นการปรับศรัทธา นั้นตรงกันกับองค์ธรรมคือ ศรัทธา 5 อินทรีย์ 5 และพละ 5 นั้นต้องเป็นไปตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ในองค์แห่งบุคคลผู้มีความเพียร ส่วนปัญญาในปธานียังคสูตรนั้นหมายถึงปัญญาเพื่อทำลายอสวะกิเลสเครื่องเศร้าหมองในชั้นธสันดานให้หมดไปในความเพียรทั้ง 5

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัย พบว่า การเจริญวิปัสสนาภาวนาในปธานียังคสูตร เป็นการปฏิบัติตามความเพียรทั้ง 5 ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติ การค้นคว้า และเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือการปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวทางของปธานียังคสูตร สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ การสอนการปฏิบัติธรรมของผู้ที่สนใจ โดยควรให้ความสำคัญกับความเพียรทั้ง 5 สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นดังนี้

(1) ศึกษาแนวทางเรื่อง ศรัทธา ความเชื่อความศรัทธาของชาวพุทธปัจจุบันที่ต่อตัวพระสงฆ์เองหรือในเรื่องการทำความดีในทางพุทธศาสนาที่ไม่ใช่การอ่อนน้อมการเสียโชคการเชื่อหรือนับถือในสิ่งที่ไม่ใช่พุทธศาสนาหรือความดับทุกข์อย่างแท้จริงเพื่อความไม่สร้างความเข้าใจผิดและเกิดความเสียหายหรือเป็นเครื่องทำมาหากินของมิถฉาชีพที่อาศัยความเชื่อและศรัทธาสร้างความเสียหายและทรัพย์สินต่อผู้คนในสังคมต่อไป

(2) ศึกษาแนวทางเรื่อง ศรัทธาใน 4 ระดับ คือ 1) อาคมสัทธา 2) อธิคมสัทธา 3) โอบกัปปนสัทธา 4) ปสาทสัทธา เพิ่มเติมในศรัทธาที่มีมาในปธานียังคสูตร ให้ละเอียดและมีประเด็นใหม่ๆ มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 35). กรุงเทพฯ: ผลิติมม.
- พระพุทธโฆสเถระ. (2551). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. แปลโดย สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ). (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- พระภัทรชัยญาณกรณ์ อุตสว. (2564). การบริหารการศึกษาตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 4(3), 83-92.
- พัฒติยา อังคุนะ, ชีรภัทร์ ถิ่นแสนดี และ พระพลากร สุขมงคล (อนุพันธ์). (2566). แนวทางพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมมาภิบาล ของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(1), 40-57.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). *อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- सानิตย์ สีนาค และ ชัยณรงค์ กลิ่นน้อย. (2566). การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์ลึงคปุราณะ. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(1), 106-119.

- Damnoen, P. S., Siri, P., Supattho, P. S., & Kaewwilai, K. (2021). The Development of Student Characteristics in According to the Nawaluk Framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135.
- Rattanawong, N. (2023). The Formulation of Model for Enhancing Oral Linguistic Performance of Teaching English Major Students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus. *Journal of Educational Management and Research Innovation*, 5(1), 211–222.
- Tan, C. C., & Damnoen, P. S. (2020). Buddhist Noble Eightfold Path Approach in the Study of Consumer and Organizational Behaviors. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(1), 1–20.

การมีส่วนร่วมทางการเมือง: สิทธิที่ไม่ได้มาพร้อมเสรีภาพ

Political Participation: Rights without Freedom

วิระยา พิมพ์พันธ์

Wiraya Pimpan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus
Corresponding Author's Email: wiraya3110@gmail.com

Received July 9, 2023; Revised July 17, 2023; Accepted August 9, 2023

บทคัดย่อ

ภายใต้การปกครองที่รัฐบาลประกาศใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยสถานการณ์ฉุกเฉิน ทำให้ประชาชนมีสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แต่ปราศจากเสรีภาพตามวิถีของระบอบประชาธิปไตย เช่น ประชาชนมีสิทธิแต่ไม่มีเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ ประชาชนมีสิทธิแต่ไม่มีเสรีภาพในการชุมนุม เป็นต้น เสรีภาพของประชาชนถูกทำให้กลายเป็นเรื่องรองหรือกระทั่งไม่มีความสำคัญ จนกลายเป็นเหตุให้ประชาชนรวมตัวกันออกมาเพื่อเรียกร้องเสรีภาพให้แก่ประชาชน การใช้อำนาจตาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ของฝ่ายรัฐบาลทำให้อำนาจในการสั่งการเกิดการรวมศูนย์ ประชาชนไม่สามารถตรวจสอบได้ รัฐบาลทำงานโดยที่ไม่มีความชัดเจนเกิดปัญหา และบ่อยครั้งสร้างความเข้าใจที่ผิดกับประชาชน อีกทั้งยังเป็นการควบคุมจำกัดเสรีภาพ การแสดงความคิดเห็น การรวมตัว ร้องทุกข์ ร้องเรียน ความเดือดร้อนของประชาชน การแสดงออกทางการเมือง เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทำให้ภาพลักษณ์ประเทศไทยตกต่ำ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, สิทธิ, เสรีภาพ

Abstract

Under the law on emergency situations announced by the government, it gave citizens the right to political participation under the Constitution of the Kingdom of Thailand in 2017, but without freedom in the way of democracy. For instant, people had the right but no freedom of movement and choice of residence. Furthermore, people had the right, but no freedom of assembly. People's liberties were made secondary or even insignificant, so that people gather to claim their freedom. Using the law on emergency situations by the government, it gave the centralization power that cannot be checked. The state worked without clarity and often rises problems, creates misunderstandings with people. It also controled freedom of expression, opinions, grievances, complaints and political torture. This was the human rights and the decline of Thai politics.

Keywords: Political Participation, Right, Freedom

บทนำ

จากการบริหารงานที่ล้มเหลวนับตั้งแต่การเข้ามาบริหารประเทศ ทำให้เกิดความอัดอั้นหลายประการของประชาชน นำมาสู่การเรียกร้องประชาธิปไตย ลูกหลานบานปลายจนเกือบกลายเป็นความซุลมุน ในวันที่ 18 กรกฎาคม 2563 มีประชาชนมาชุมนุมที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยจำนวนมาก พร้อมเรียกร้องเงื่อนไข 3 ข้อแก่ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แก่ 1. หยุดคุกคามประชาชน 2. ยุบสภา 3. ร่างรัฐธรรมนูญใหม่ การชุมนุมวันที่ 18 กรกฎาคม 2563 ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย กลายเป็นไฟลามทุ่งทำให้เกิดการชุมนุมประท้วงขับไล่รัฐบาลแบบดาวกระจายตามมาทั่วประเทศ โดยเยาวชน คนรุ่นใหม่ได้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและนัดรวมตัวกัน จากมีอบในสังคมออนไลน์กลายเป็นมีอบที่เกิดขึ้นจริงในสังคมกว่า 20 จังหวัดทั่วประเทศ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงกิจกรรมทางการเมืองการปกครองเป็นหน้าที่ ที่ทุกคนต้องเอาใจใส่รับผิดชอบ จะหลีกเลี่ยง หรือปฏิเสธให้พ้นความรับผิดชอบของตนหาได้ไม่ เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน เป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากนี้จะช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอโครงการหรือรัฐบาลมีความรอบคอบ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นแล้ว ยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใส ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ดังนั้น การให้ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง พร้อมทั้งส่งผลให้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political participation) หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ไม่ว่าจะมีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน (กลุ่มงานผลิตเอกสารสำนักประชาสัมพันธ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561: 10) จะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นไปในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม เพื่ออิทธิพลของกลุ่มการเมืองในการเลือกกำหนดบุคคลในวงการรัฐบาลหรือกดดันรัฐบาลให้กระทำตามที่พลเมืองผู้นั้น หรือกลุ่มนั้นต้องการ ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะที่รวมกันสองประการ ได้แก่ 1) ต้องเป็นไปตามความสมัครใจ และ 2) ต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ นอกจากนี้กิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องเป็นไปตามที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ หรืออาจใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้ แนวความคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จำแนกเป็น 4 แนวคิด ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) ซึ่งการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ประชาชน หรือพลเมืองของรัฐจะทำหน้าที่เป็น “สภา” โดยทุกคนจะมีส่วนร่วมในการประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเอง เพราะเชื่อว่า ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ในสังคม แต่ภายหลังเมื่อสมาชิกของสังคมเพิ่มจำนวนมากขึ้นและสังคมมีความซับซ้อนขึ้น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงจึงกลายเป็นเรื่องยากที่จะสามารถทำได้จริง เพราะประชาชนทุกคนไม่สามารถเข้ามาใช้อำนาจของตนเองได้ในทุกกิจกรรมของประเทศ ปัจจุบันมีการใช้ประชาธิปไตยทางตรงในเรื่องของการลง

ประชามติ (referendum) การเสนอร่างกฎหมายโดยประชาชน (initiative) การถอดถอนผู้แทนรายบุคคล หรือทั้งสภา². การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน หรือประชาธิปไตยโดยอ้อม (Representative Democracy) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ คือ การที่ประชาชนได้ทำหน้าที่เลือกผู้แทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนในรัฐสภา ผ่านระบบที่เรียกว่า “การเลือกตั้ง”

3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) หรือ ที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นการนำการมีส่วนร่วม ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงมาผสมผสานกับการ มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองมากยิ่งขึ้น โดยให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารในเรื่องสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของประชาชน อำนาจในการตรวจสอบและควบคุมการทำงานของ “ผู้แทน” ซึ่งก็คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา แล้วแต่กรณี รวมทั้ง การเปิดโอกาสให้ “สถาบันการเมือง” ต่าง ๆ อาทิ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน องค์กรอิสระ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ องค์กรปกครอง

4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลง (สานเสวนาหาทางออก) (Deliberative Democracy) เป็นประชาธิปไตยแบบถกแถลงที่เป็นกระบวนการ สำคัญของประชาธิปไตยภาคพลเมือง ประชาธิปไตยชุมชน เป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากข้อบกพร่องของประชาธิปไตย แบบตัวแทนที่เป็นรูปแบบสถาบันที่ตายตัว ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มีความซับซ้อน และมีความแตกต่างหลากหลายได้ ทั้งนี้ หลักการประชาธิปไตยแบบถกแถลงไม่ได้เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน เพราะระบอบประชาธิปไตยทั้งสองแบบสามารถอยู่คู่กันได้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลงจะช่วยแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ของระบบการเมืองแบบตัวแทน โดยการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองที่มีความสำนึกทางการเมือง (Active citizen) และมีจิตสาธารณะรวมหมู่ (Civic life) รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ที่เห็นได้ชัด คือ การที่ภาคประชาชน หรือภาคพลเมืองเข้าร่วมกันวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนถกแถลงกัน เพื่อนำเสนอแนวคิดของตนในการสร้างนโยบายที่เหมาะสมสำหรับตนเอง หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ คือ กระบวนการที่ให้ประชาชนทุกคน หรือภาคพลเมืองได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะและตอบสนองข้อเรียกร้องเพื่อให้ตัวแทนของตนหรือรัฐบาลนำไปปฏิบัติต่อไป

การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนจึงสามารถกระทำ ได้หลายรูปแบบ รูปแบบที่หลากหลายเหล่านี้ ได้ทำให้ประชาชน มีส่วนร่วมทางการเมืองที่กว้างขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสสื่อสารกับรัฐมากยิ่งขึ้น เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน รวมทั้งมีโอกาสสานผลประโยชน์ร่วมกันทำให้การดำเนินนโยบายการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนผ่านไปสู่อำนาจ “การเป็นประเด็นสาธารณะ” ที่ทุกคน ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญและสนใจ ที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้เปลี่ยนข้อความคิดที่ว่า การตัดสินใจทางการเมือง และกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องของ “นักการเมือง” ไปสู่การเป็น “เรื่องของคน”

สิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สิทธิ หมายถึง อำนาจที่ติดตัวมากับบุคคลโดยธรรมชาติเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตของแต่ละคนแต่อำนาจที่ใช้นั้นต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายของแต่ละสังคมที่บัญญัติรับรองไว้ ทั้งนี้ต้องไม่ใช้สิทธิของตนไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

อมร รักษาสัตย์ ได้ให้ความหมายของสิทธิไว้ว่า สิทธิ คือ อำนาจของบุคคลที่จะกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จได้ในทางการเมือง เมื่อประชาชนที่รวมกันเป็นประเทศ ประชาชนต้องสละสิทธิบางประการเพื่อมอบ

ให้รัฐจัดการปกครองเพื่อคนส่วนรวมของสังคม ในขณะที่เดียวกันประชาชนก็เรียกร้องให้รัฐรับประกันว่าประชาชนจะมีสิทธิบางประการ ดังนั้น สิทธิจึงเป็นสิ่งที่รัฐ (อมร รักษาสัตย์, 2539: 204)

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล ได้ให้ความหมายของสิทธิไว้ว่า สิทธิ หมายถึง ประโยชน์ทางใดทางหนึ่งทั้งที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ และที่เป็นนามธรรมที่เป็นกฎหมายสูงสุดคือรัฐธรรมนูญคุ้มครองและรับรองไว้ให้ เมื่อมีสิทธิก็ก่อให้เกิดหน้าที่แก่รัฐ หน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่รัฐ ที่จะต้องเคารพสิทธินั้น ๆ รวมถึงการก่อให้เกิดสิทธิแก่ประชาชนที่จะต้องเคารพสิทธิซึ่งกันและกันด้วย และถ้าหากเป็นสิทธิประเภทที่โดยสภาพไม่อาจใช้ได้ในทันที แต่ต้องมีกลไกหรือวิธีจัดการบางประการ หรือต้องมีกฎหมายออกมารองรับ รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนของรัฐใช้สิทธินั้น ๆ ได้ (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2544: 23)

สิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตย จะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรของประเทศประชาธิปไตยทุกประเทศจะมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้ทั้งสิ้นเพราะการที่ประชาชนต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญระบอบประชาธิปไตย ก็เพราะต้องการให้ตนมีสิทธิเสรีภาพ การร่วมทางการเมืองเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองเฉพาะบุคคลที่เป็นพลเมืองของรัฐเท่านั้นมักจะเป็นสิทธิและเสรีภาพในการที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเจตนารมณ์ของรัฐนั้น ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองต่างๆ บุคคลต่างชาติจึงไม่เป็นผู้ทรงสิทธิพลเมืองตัวอย่างของสิทธิพลเมือง ได้แก่ เสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ สิทธิในการเข้ารับราชการเสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ เป็นต้น ตามความหมายของสิทธิพลเมืองแล้วอาจกล่าวได้ว่าสิทธิพลเมืองเป็นสิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองต่างๆ เช่น สิทธิเลือกตั้งสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิพลเมืองจึงเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

เสรีภาพการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เสรีภาพเป็นสภาวะของมนุษย์ที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น เป็นสภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง บุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีเสรีภาพอยู่ตราบเท่าที่เขาไม่ถูกบังคับให้กระทำในสิ่งที่เขาไม่อยากจะกระทำ หรือไม่ถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวางไม่ให้ทำในสิ่งที่เขาอยากทำ

พุทธทาสภิกขุ ให้ความหมายของเสรีภาพไว้ว่า ความรอด หรือความหลุดพ้นซึ่งทุกๆ ศาสนาจะมีความมุ่งหมายอันสุดท้ายเป็นความรอด ตลอดจนมีการใช้คำต่างๆ เพื่อใช้แทนคำๆนี้ แต่ความหมายของคำเหล่านั้นคือความรอด ดังนั้น ทุกศาสนาจึงสอนเรื่องความรอดที่เป็นความรอดจากคูกทางวิญญาณ ที่มนุษย์ทุกคนต่างต้องการอย่างที่ว่า เสรีภาพ อันเป็นความหลุดพ้นจากคูก คูกทางฝ่ายร่างกาย หรือทางวัตถุ ตลอดจนฝ่ายจิตใจ หรือทางวิญญาณ แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองต่างมีความหมายอย่างเดียวกันคือ เสรีภาพ

พระธรรมปิฎก ให้ทัศนะความหมายของเสรีภาพเอาไว้ว่า หมายถึง อิสรภาพ และได้อธิบายรายละเอียดออกเป็น 3 นัย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2536 : 31) ได้แก่

1) อิสรภาพในความสัมพันธ์ที่ถูกต้องกับธรรมชาติแวดล้อม คือ อิสรภาพในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติแวดล้อมอย่างปลอดภัยจากความติดขัดบีบคั้น เช่น มีความปลอดภัยจากความอดอยาก ขาดแคลน มีสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตโดยเฉพาะปัจจัย 4 ที่เพียงพอ และพ้นจากภัยธรรมชาติ หากมีภัยธรรมชาติคุกคามเบียดเบียน ก็

สามารถแก้ไขได้ตามสมควรรวมทั้งการมีชีวิตอยู่อย่างประสานกลมกลืนที่ธรรมชาติมีสภาพเกื้อกูลต่อความอยู่ดีของมนุษย์

2) อีสรภาพในความสัมพันธ์ที่ถูกต้องกับเพื่อนมนุษย์ คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีในหมู่มนุษย์ด้วยกัน ปลอดภัยจากการเบียดเบียนกันและกัน ไม่ข่มเหงครอบงำกัน แต่มีความเป็นมิตร และช่วยเหลือเกื้อกูลร่วมมือกัน

3) อีสรภาพภายในแห่งชีวิตของตนเอง คือ อีสรภาพทั้งสองอย่างที่กล่าวมาแล้วจะไม่สำเร็จได้จริงถ้าไม่มีอีสรภาพอย่างที่สอง เพราะฉะนั้น เมื่อพูดกันให้ถึงรากถึงเหง้าสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือการพัฒนาตัวมนุษย์เองให้เข้าถึงอีสรภาพภายใน

โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) ให้ความหมายว่า เสรีภาพเป็นการปราศจากการคัดค้าน เพราะการคัดค้านย่อมทำให้เกิดความไม่พึงพอใจทำให้ความหวังของบุคคลไม่สามารถสำเร็จลงได้ การคัดค้านเป็นเหตุทำให้สิ่งที่มนุษย์พึงพอใจพลัดพรากจากมนุษย์ไป แต่โดยแท้จริงแล้ว การขัดขวางและคัดค้าน มิใช่สิ่งที่ดีเสมอไป ถ้าหากการขัดขวางนั้น เป็นเรื่องของกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่วางไว้เพื่อป้องกันการล่วงละเมิดในสังคม (JEAN – PAUL SARTRE, 2526 : 1-2)

อิมมานูเอล คานท์ (Immanue Kant) ให้ทัศนะความหมายเสรีภาพโดยเน้นเจตจำนงเสรีว่าการรู้จักกฎทางศีลธรรม เจตจำนงเสรีเป็นรากฐานของการประพฤติ ถ้าเจตจำนงของมนุษย์ถูกกำหนดโดยอำนาจภายนอกแล้ว ศีลธรรมก็ไร้ความหมาย ดังนั้นมนุษย์จึงมี เสรีภาพอย่างผู้มีศีลธรรม เพราะสามารถควบคุมตัวเองได้ กล่าวคือ มนุษย์มีเพทนาการด้านสติปัญญา เหตุผล เป็นสิ่งที่สูงสุดของมนุษย์และเพทนาการเป็นส่วนที่ต่ำสุดของมนุษย์ เพทนาการมักจะหลอกหลอนให้มนุษย์หลงในวิถีทางของมัน แต่มนุษย์ก็มีความรับผิดชอบทางศีลธรรมคอยเตือนให้เราระลึกถึงเสรีภาพอยู่เสมอ (ชัยวัฒน์, 2543 : 335-336)

เสรีภาพ เป็นคำที่ถูกใช้เคียงคู่กับคำว่า “สิทธิ” เสมอว่า “สิทธิเสรีภาพ” จนเข้าใจว่ามีความหมายอย่างเดียวกัน แท้จริงแล้ว คำว่า “เสรีภาพ” หมายถึง อำนาจตัดสินใจด้วยตนเองของมนุษย์ที่จะเลือกดำเนินพฤติกรรมของตนเอง โดยไม่มีบุคคลอื่นใดอ้างหรือใช้อำนาจแทรกแซงเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้น และเป็นการตัดสินใจด้วยตนเองที่จะกระทำหรือไม่กระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย แต่การที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแล้วแต่ละคนจะตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการสิ่งใดนอกเหนือ นอกจากต้องปฏิบัติตามกฎหมายแล้ว ย่อมต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรม สิทธิและเสรีภาพ จึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการบ่งชี้ว่าสังคมหรือบ้านเมืองใด มีความสงบสุขมีสันติ มีความเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ เสรีภาพทางการเมืองก็คือสิทธิทางการเมืองที่ประชาชนมีอยู่ ถ้าหากเสรีภาพนี้มีอยู่ในตัวของเอกชนทุกคน รัฐก็เป็นประชาธิปไตย รัฐบาลที่ถูกควบคุมโดยประชาชน นั่นคือการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชาชนจะมีเสรีภาพทางการเมืองมาก จึงมีบทบาทที่จะได้แสดงบทบาทหรือมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากกว่าการปกครองในระบบเผด็จการ ฉะนั้นเสรีภาพทางการเมืองจึงหมายถึงการที่ประชาชนมีโอกาสที่จะกระทำความใด ๆ ต่อทิศทางการเมือง โดยการที่ถูกจำกัดหรือถูกควบคุมน้อยที่สุด เช่น เสรีภาพในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมกลุ่มผลประโยชน์ การเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การพูดคุยสนทนาเรื่องการเมือง การอภิปรายถึงกิจกรรมหรือเหตุการณ์ทางการเมือง การก่อตั้งพรรคการเมือง และการลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น

สิทธิที่ไม่ได้มาพร้อมเสรีภาพ

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองตามระบอบ

ประชาธิปไตยฉบับหนึ่ง ทั้งนี้ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองตามบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เริ่มตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกผู้เข้าไปทำหน้าที่นิติบัญญัติและบริหารราชการแผ่นดินโดยการเลือกตั้ง การสร้างกลไกการตรวจสอบอำนาจรัฐ โดยการจัดตั้งองค์กรอิสระให้มีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล และการสร้างกลไกมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน นอกจากนี้ ยังได้กำหนดหลักการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการออกเสียงลงคะแนน และการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองโดยตรง หรือการตรวจสอบการเมือง ซึ่งได้ขยายฐานและรูปแบบการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่มีแต่เดิม โดยบัญญัติขึ้นในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก อาทิเช่น สิทธิรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ สิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมาย สิทธิออกเสียงประชามติ และสิทธิขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย เป็นต้น

ภายใต้การปกครองของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะนายกรัฐมนตรีคนที่ 29 ของประเทศไทย ได้บริหารประเทศด้วยความล้มเหลวนับตั้งแต่การยึดอำนาจการปกครองทำรัฐประหารจากรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรในปี พ.ศ. 2557 ทำให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจ อัดอั้นอันใจแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2560 แต่ความเสื่อมถอยในสิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมในทางการเมืองไทยยังคงปรากฏให้เห็นโดยทั่วไป ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2563 กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่หรือโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 “Covid 19”) เป็นโรคติดต่ออันตราย ลำดับที่ 14 ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 (พ.ร.บ.โรคติดต่อ) และมีผลให้เจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อมีอำนาจหน้าที่เฝ้าระวัง สอบสวนโรค และดำเนินการเพื่อป้องกันและควบคุมโรคติดต่อดังกล่าว และรัฐบาลยังได้จัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด - 19) เพื่อรับมือกับปัญหาดังกล่าวด้วย โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้อำนวยการศูนย์ แต่การรับมือกับสถานการณ์โรคระบาดตามมาตรการดังกล่าวยังไม่เป็นผลยับยั้งการแพร่ระบาด ทำให้รัฐบาลเห็นว่าควรยกระดับขึ้นสู่การบังคับใช้มาตรการขั้นสูงสุดโดยการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร มีผลตั้งแต่ 26 มีนาคม และต่อมาอายุ พ.ร.ก ฉุกเฉิน เรื่อยมาจนถึง 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2563

พ.ร.ก.ฉุกเฉินได้กำหนดให้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินต้องเป็นไปตามความจำเป็นแห่งสถานการณ์ และมีผลเป็นการชั่วคราวภายในกรอบเวลาที่นายกรัฐมนตรีกำหนด หากมีความจำเป็นต้องขยายระยะเวลาต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและขยายได้คราวละไม่เกินสามเดือน (มาตรา 5) การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินมีผลเป็นการรวมศูนย์อำนาจเพื่อให้รัฐบาลสามารถบังคับใช้มาตรการพิเศษเป็นการชั่วคราวตามที่พ.ร.ก.ฉุกเฉินเปิดช่องไว้เพื่อเข้าควบคุมหรือบริหารสถานการณ์ เช่นการถ่ายโอนอำนาจของรัฐมนตรีตามกฎหมายฉบับต่าง ๆ มาไว้ที่นายกรัฐมนตรี (มาตรา 7)

พ.ร.ก.ฉุกเฉินยังเปิดช่องให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจออกข้อห้ามหรือข้อกำหนดเพื่อบังคับใช้กับประชาชนได้ ข้อจำกัดดังกล่าวรวมทั้ง การประกาศเคอร์ฟิว ห้ามการชุมนุมมั่วสุม ห้ามการเสนอข่าวอันทำให้เกิดความหวาดกลัวหรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลทำให้เกิดความเข้าใจผิด ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคม ห้ามการใช้อาคารการให้อพยพประชาชนออกจากพื้นที่ (มาตรา 9)

นอกจาก พ.ร.ก.ฉุกเฉิน จะไม่มีงานวิจัยทางการแพทย์มารับรองว่าสามารถควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่หรือโควิด 19 ได้แล้ว ยังเป็นกฎหมายที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย เพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี 2560 ได้ระบุไว้ในหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ไว้ว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ใน

รัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตรีบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพ เช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีกรตรากรกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ถึงแม้รัฐบาลจะอ้างการประกาศใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน ในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่หรือโควิด 19 แต่ก็แฝงด้วยการคุกคามและละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ไม่พอใจในการบริหารงานของรัฐบาล พ.ร.ก.ฉุกเฉินจึงเป็นเครื่องมือที่รัฐบาลให้สิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ แต่ใช้อำนาจ พ.ร.ก.ฉุกเฉินไปจำกัดเสรีภาพทางการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพการชุมนุม เป็นต้น ถึงแม้ประชาชนจะมีสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแต่ถ้าไม่มีเสรีภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ นับว่าเป็นผลเสียที่ร้ายแรงถ้าปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้วประชาชนไม่มีสิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในวิถีการปกครองระบอบประชาธิปไตย

บทสรุป

การประกาศใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นยังมีความจำเป็นเพื่อเป็นเครื่องมือของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและสามารถกระทำได้โดยไม่ถือว่าขัดต่อหลักนิติธรรม หลักสิทธิมนุษยชน และหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตรีบเท่าที่ที่มีการใช้เพียงเท่าที่จำเป็น แต่การประกาศใช้บังคับกฎหมายว่าด้วยสถานการณ์ฉุกเฉินในสถานการณ์ทางการเมืองในปัจจุบันรัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุม ละเมิดเสรีภาพ ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ไม่พอใจในการบริหารงานของรัฐบาล ไม่ให้สามารถรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางการเมือง หรือขับไล่รัฐบาลได้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน เป็นกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างขวางและรุนแรง เป็นการใช้อำนาจที่คลุมเครือขาดการตรวจสอบ และมีการยกเว้นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เอาไว้ รัฐจึงต้องใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน อย่างระมัดระวังและจำกัดเท่าที่จำเป็น เมื่อขณะนี้สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ภายในประเทศมีแนวโน้มที่ดีขึ้นมากแล้ว และการบังคับใช้กฎหมายปกติ เช่น พ.ร.บ.โรคติดต่อ และกฎหมายคนเข้าเมือง ก็ให้อำนาจกำหนดมาตรการที่ครอบคลุมเพียงพอที่จะป้องกันและควบคุมโรคระบาดได้ จึงไม่มีความจำเป็นต้องขยายระยะเวลาการบังคับใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ออกไปอีก เพื่อให้ประชาชนสามารถกลับมาดำรงชีวิตทำมาหากิน และใช้สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานได้ อันรวมถึงการใช้เสรีภาพในการชุมนุมและแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการทั้งของรัฐและเอกชนที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และวิถีชีวิตของประชาชน ควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและควบคุมโรคระบาดที่กำหนดขึ้นโดยใช้กฎหมายปกติตามความจำเป็น

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานผลิตเอกสารสำนักประชาสัมพันธ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ชัยวัฒน์ อุตพัฒน์. (2543). *จริยศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2544). *สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. กรุงเทพมหานคร: องค์การคำครุสภา.
- พุทธทาสภิกขุ. (2545). *ทุกคนติดคุกของชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเผยแผ่ชีวิตประเสริฐ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2536). *พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ 21*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อมร รักษาสัตย์. (2539). *การเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ วี เจ ปรีนติ้ง.
- JEAN-PAUL SARTRE. (2526). *ปรัชญาเอ็กซิสตองเซียลลิสม์*. แปลโดย ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วีลี.

การศึกษาข้อคิดและคติธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน
รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์”
A Study the Concepts and Morals that Appear in the Youth Literature
of Nai In Award “Ordinary Boy in the Land of Magic”

¹ปวีณา ทบแป ²พัทธนันท์ พาป้อ และ ³ปพิชญา พรหมกันธา

¹Paweena Thobpae, ²Phatthanant Phapor and ³Paphitchaya Promkantha

¹²³มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

¹²³Chaiyaphum Rajabhat University

¹Corresponding Author's Email: paweenathobpae@gmail.com

Received July 9, 2023; Revised July 17, 2023; Accepted August 9, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” และ 2) เพื่อศึกษาคติธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับข้อคิดหรือแนวคิด และคติธรรม คุณธรรม และจริยธรรมในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” วิเคราะห์ สรุป และอภิปรายผลการวิจัยแบบพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า

ด้านข้อคิดหรือแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” ทั้งหมด 15 ตอน ปรากฏ 4 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดแสดงทัศนคติ แนวคิดแสดงพฤติกรรม แนวคิดแสดงภาพและเหตุการณ์และแนวคิดแสดงอารมณ์ ที่พบมากที่สุด คือ แนวคิดแสดงทัศนคติ รองลงมา คือ แนวคิดแสดงอารมณ์ แนวคิดแสดงภาพและเหตุการณ์ และแนวคิดแสดงพฤติกรรม

ด้านคติธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ปรากฏด้านคติธรรม คุณธรรม และจริยธรรมครบทั้ง 12 ประการที่พบมากที่สุด คือ ความมีเมตตา รองลงมา คือ ความกล้าหาญกล้า ความสามัคคี ความอดทน ความเสียสละ ความมีวินัย ความเป็นตัวของตัวเอง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ และความสันโดษ พบน้อยที่สุด คือ ความขยันหมั่นเพียร

“เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” เป็นวรรณกรรมเยาวชนมีเนื้อหาที่สำคัญ คือ การนำเสนอเกี่ยวกับการตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติ เราต้องช่วยดูแลรักษาให้คงอยู่อย่างยั่งยืนนอกจากนี้ยังสอดแทรกข้อคิด คติธรรม หลักในการประพฤติปฏิบัติตน การใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขเยาวชนสามารถนำข้อคิด และคติธรรมที่อยู่ในเนื้อหาไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

คำสำคัญ: ข้อคิด, คติธรรม, วรรณกรรมเยาวชน, รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด

Abstract

The objectives of this article were: 1) to study the concepts in the Nai In Award Youth Literature, "Ordinary Boys in the Land of Magic", and 2) to study the moral principles that appeared in the Nai In Award Youth Literature, "Ordinary Boys in the Land of Magic". The researcher studied the research papers concerning the concepts and principles of morality and ethics in youth literature Nai In Award for "Ordinary Boys in the Land of Magic", Analyze, summarize, and discuss the findings of the descriptive research findings. The results of the research showed that:

Regarding the concepts Nai In Award Youth Literature, "Ordinary Boys in the Land of Magic", a total of 15 chapters, appeared in 4 concepts: 1) Conceptual concepts, 2) behavioral concepts, 3) visual concepts and events, and 4) the expression of emotions.

In terms of morals, and ethics as appeared in the youth literature, Nai In Awards "Ordinary Boys in the Land of Magic" consisted of 15 episodes, consisting of 12 aspects. The most common thing was compassion, followed by courage, courage, unity, patience, selflessness, discipline, individuality, gratitude, honesty. And the least solitude was perseverance.

"Ordinary boys in the land of magic" was a youth literature with important content was a presentation about the awareness of the importance of nature. We had to help maintain and maintain a lasting existence. In addition, it also included insights into the main moral principles and practices living together, happily in society with other people. Youth could bring ideas and the moral in the content to be adapted to be useful in daily life.

Keywords: Concepts, Morals, Youth Literature, Nai In Award

บทนำ

วรรณกรรม (ชไมพร พรเพ็ญพิพัฒน์, 2549 : 3) หมายถึงงานสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาเป็นสื่อกลาง ไม่ว่าจะ มีเนื้อหาแบบใด มีขอบเขตถึงงานเขียนทุกชนิดบทกวีนิพนธ์ ร้อยกรอง และข้อเขียนที่ใช้ภาษาร้อยแก้ว เช่น วรรณคดี สารคดี นวนิยาย เรื่องสั้น บทความ บทละคร บทภาพยนตร์ บทโทรทัศน์ ตลอดจนคอลัมน์ต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ รวมถึงวรรณกรรมประเภทมุขปาฐะ เช่น นิยายพื้นบ้าน บทเพลงต่าง ๆ ฯลฯ ปัจจุบันได้แบ่งประเภทของวรรณกรรมเพื่อให้มีความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน เนื่องจากเยาวชนเป็นกลุ่มที่อายุน้อย แตกต่างกับกลุ่มผู้ใหญ่ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ ประสบการณ์ และด้านความสามารถ จึงต้องให้ความสำคัญกับการวางโครงเรื่องหรือเนื้อหาให้เหมาะสมกับแต่ละวัย เช่น วรรณกรรมเยาวชน อาจจะมีการแบ่งตามช่วงอายุ คำว่า เยาวชน ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 961) หมายถึง บุคคลอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ ส่วนคำว่า ผู้ใหญ่ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 786) หมายถึง คนที่มีอายุมากกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ทำให้สังคมต้องสนใจเยาวชน พยายามตอบสนองความต้องการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทั้งด้าน จิตใจ และสติปัญญาให้แก่เยาวชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการแต่งวรรณกรรมสำหรับเยาวชน เมื่อรวมคำว่า “วรรณกรรม” กับคำว่า “เยาวชน” เข้าด้วยกัน วรรณกรรมเยาวชน (มานพ ถนอมศรี, 2546 : 65) คือ หนังสือที่เขียนให้เด็กและเยาวชนอ่าน เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน อาจมีคติสอนใจในด้านจริยธรรม

สร้างสรรค์อารมณ์ และความรู้สึก เพื่อใช้ในการจำแนกความถูกผิดทางศีลธรรมที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ในภายหน้าสอดคล้องกับพรรณทิตา ปานเอี่ยม (พรรณทิตา ปานเอี่ยม, 2554 : 12) และสุภาสิณี คุ่มไพร (สุภาสิณี คุ่มไพร, 2557 : 11) ที่กล่าวไว้ว่า วรรณกรรมเยาวชนเป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เยาวชนได้ใช้ในการอ่าน การฟัง และการเรียนรู้ด้วยเนื้อหาสาระที่มุ่งให้ความรู้ ความคิด ส่งเสริมจินตนาการ ทั้งด้านเนื้อเรื่อง แนวคิด ตัวละครหรือฉาก ที่ผู้เขียนได้นำเสนอออกมาให้มีความเหมาะสมสำหรับเยาวชน ตลอดจนเสริมสร้างทักษะในด้านต่าง ๆ ให้แก่เยาวชน เพื่อพัฒนาทางด้านความคิด จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญาของเยาวชนให้เติบโตอย่างสมบูรณ์

งานประพันธ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นสำหรับเด็กและเยาวชนมีลักษณะร่วมกับวรรณคดีทั่วไป คือ เป็นศิลปกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางสุนทรีย์ (สมพร จารุณี, 2541 : 6) ในด้านการแต่งหรือการเขียนวรรณกรรมสำหรับเยาวชน แนวคิดหรือแก่นเรื่อง คือ หัวใจสำคัญของเรื่องหรือปรัชญาสำคัญของเรื่อง พิจารณาเพื่อให้รู้ และเข้าใจเป็นแนวทางเบื้องต้นว่าเรื่องนั้นมีแก่นสาระอย่างไร หรือเน้นการนำเสนอปรัชญาความคิดใดเป็นประการสำคัญ เพื่อที่ผู้อ่านจะได้อาศัยหรือเชื่อมโยงพิจารณาองค์ประกอบส่วนอื่น ๆ ของเรื่องได้สะดวก และสอดคล้องกันยิ่งขึ้น (ศิวกานท์ ปทุมสูติ, 2553 : 159)

ดังนั้น วรรณกรรมเยาวชนที่แต่งขึ้นมาเป็นงานเขียนที่สร้างขึ้นเพื่อให้กลุ่มเยาวชนอ่านโดยเฉพาะ จึงมีลักษณะที่แตกต่างจากวรรณกรรมสำหรับผู้ใหญ่ และบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่กลุ่มเยาวชนผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงว่าจะเขียนเรื่องอะไร ในรูปแบบใด และจะต้องเหมาะสมกับวัยของกลุ่มเยาวชนโดยไม่เพียงแต่ช่วยให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เพียงอย่างเดียวแต่ยังเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ช่วยพัฒนาทักษะทางภาษา สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินในการอ่านเกิดความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้ได้รับข้อคิดและคติธรรมดี ๆ จากเรื่องที่อ่าน และสามารถนำมาปรับใช้ในทางปฏิบัติได้ เมื่อการสร้างสรรค์งานสำหรับเยาวชนไม่ใช่สิ่งที่กระทำกันได้ง่าย นักเขียนที่ประสบความสำเร็จในงานประเภทนี้ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษา และต้องมีวิธีการเล่าเรื่อง เพื่อสื่อสารให้กลุ่มที่เป็นเยาวชนเข้าใจและเกิดจินตนาการในเชิงสร้างสรรค์ได้ ด้วยความคาดหวังว่าเยาวชนจะได้รับทั้งข้อคิดและคติธรรมที่แฝงในวรรณกรรมเรื่องต่าง ๆ จึงได้มีการจัดประกวดหนังสือประเภทนี้ขึ้น โครงการประกวดงานเขียนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดจึงเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่มุ่งหวังให้เป็นเวทีแสดงความสามารถของนักเขียน อีกทั้งเป็นแรงสนับสนุนให้เกิดงานเขียนใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพในสังคมไทย ซึ่งรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดเริ่มขึ้นเมื่อปี 2542 โดยแบ่งงานเขียนออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ สารคดี วรรณกรรมเยาวชน หนังสือภาพสำหรับเด็ก นวนิยาย เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ สำหรับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดครั้งที่ 11 ประจำปี 2553 รางวัลยอดเยี่ยมนายอินทร์อะวอร์ด ได้แก่ เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” ผลงานการเขียนของสาคร พูลสุข ฝ่ายการตลาดและประชาสัมพันธ์ บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน (ชลดา สุทธิวรกานต์, 2552 : 3)

เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์ (สาคร พูลสุข, 2553) เป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องราวของเด็กชายที่ชื่อ “ธรรมดา” ซึ่งขึ้นไปอ่านหนังสือนิทานบนภูเขา เมื่อกลับลงมาเขาก็พบว่าหมู่บ้าน และโลกของตนเองเปลี่ยนไปเพราะมีคนมาขายคาถาทำให้ชาวบ้านเสกอะไรก็ได้ตามใจต้องการแต่ธรรมดากลับเป็นคนเดียวที่ไม่รู้คาถา จึงต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างฉับพลัน และต้องออกเดินทางตามหากลุ่มเด็กผู้ที่มีหัวใจบริสุทธิ์ เพื่อทำให้โลกกลับมาเป็นปกติดังเดิม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาข้อคิดและคติธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” ของสาคร พูลสุข ซึ่งวรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้เป็นเสมือนเครื่องมือในการอบรมสั่งสอน และส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้ที่

กว้างขวาง เป็นเสมือนภาพจำลองที่เยาวชนสามารถเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาชีวิต เรียนรู้ความจริงในสังคมรอบ ๆ ตัว อีกทั้งจะได้แนวทางในการนำข้อคิดและคติธรรมที่ดีไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ต่อไป

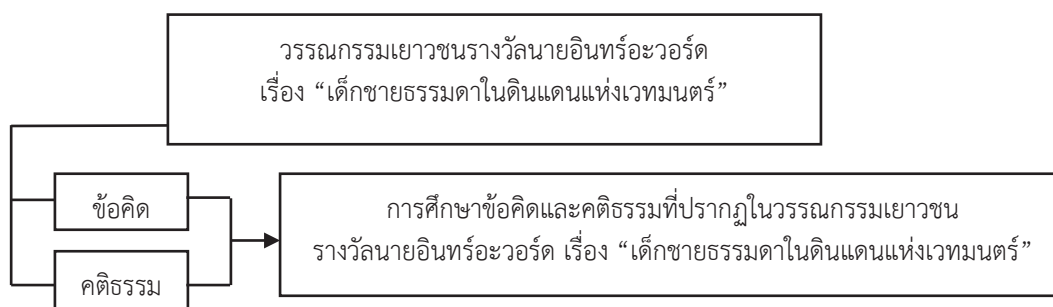
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาข้อคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์”
- 2) เพื่อศึกษาคติธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์”

สมมติฐานของการวิจัย

ข้อคิดและคติธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดเรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” ของสาคร พูลสุข มีข้อคิดและคติธรรมที่เกี่ยวกับความพยายาม ความเข้มแข็งความอดทนต่อสู้กับปัญหา ความมีน้ำใจ ความขยัน การเป็นคนดี เป็นต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ วรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ปี พ.ศ. 2542-2562 ทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์ ของสาคร พูลสุข ที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ประจำปี พ.ศ. 2553 จำนวน 15 ตอน ดังนี้

1. เด็กชายธรรมดา	2. ความเปลี่ยนแปลง
3. คนแปลกหน้าของหมู่บ้าน	4. ลูกชายภูเขา
5. มนุษย์หุ่น	6. กำเนิดหัวใจทองคำ
7. เธอ...ผู้เกิดแต่แสง	8. พบนกกลางคืน
9. สีสหาย	10. อดีตของนกกลางคืน
11. ก่อนจะเป็นหุ่นกระป๋อง	12. คินแห่งความหวัง
13. เด็กธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์	14. สู่มาตุภูมิ
15. นิทานของธรรมดา	

ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้อคิดและคติธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ประจำปี พ.ศ. 2553 เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์”

ขอบเขตด้านเกณฑ์ การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง ข้อคิดและคติธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ประจำปี พ.ศ. 2553 เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อคิดและคติธรรมดังนี้

1. เกณฑ์ด้านข้อคิดหรือแนวคิด ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อคิดหรือแนวคิดของสุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร (สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร, 2548 : 11) ซึ่งแบ่งแนวคิดออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. แนวคิดแสดงทัศนคติ
2. แนวคิดแสดงพฤติกรรม
3. แนวคิดแสดงภาพและเหตุการณ์
4. แนวคิดแสดงอารมณ์

2. เกณฑ์ด้านคติธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์การวิเคราะห์คติธรรมหรือคุณธรรมของอมรา เล็กเริงสินธุ์ (อมรา เล็กเริงสินธุ์, 2542 : 96) ซึ่งมีคุณธรรม 12 ประการ ดังนี้

1. ความมีวินัย
2. ความกล้าหาญ กล้าในสิ่งที่ถูกต้อง
3. ความกตัญญู รู้คุณบรรพชน รู้คุณธรรมชาติ
4. ความมีเมตตา รู้จักยินดี และเป็นสุขกับการให้
5. ความอดทน สู้งาน มีความมุ่งมั่น ใฝ่ความสำเร็จ
6. ความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว
7. ความสามัคคี ประนีประนอม รักสันติ
8. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคม
9. ความขยันหมั่นเพียร ไม่หวังแต่จะหาทางลัดในชีวิตการทำงาน
10. ความเป็นตัวของตัวเอง มั่นใจในตนเอง และรู้จักพึ่งพาตนเอง
11. ความสันโดษ รู้จักพอ ไม่ดิ้นรนแสวงหาจนลืมความเป็นมนุษย์
12. ความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่เป็นคนวางก้าม ชอบมีและชอบใช้อำนาจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาประวัติและผลงานวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ประจำปี พ.ศ. 2553 เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์ข้อคิดและคติธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์”
2. นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์
3. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ประจำปี 2553 เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ดังนี้

ข้อคิด/ แนวคิด	ตัวอย่าง
แนวคิด	“ต่อไปบ้านเราจะกินอาหารเข้าแบบนี้ แก่ต้องเรียนรู้วิถีกินอาหารแบบพวก

แสดงทัศนะ ฝรั่ง แคงจะรู้ว่าแม่ไม่ได้นอนทั้งคืน เพราะต้องนั่งเสกอาหารให้แก มันไม่ถนัดนัก หรือกว่าจะได้อาหารพวกนี้มา”...

น้องชายของธรรมดาคว่าขนมปัง ไล่กรอก และหมูแฮม ขึ้นมากัดกิน แม่บ่นว่าไม่ถูกต้องและบอกว่า วันนี้แม่จะเสกคู่มือการกินอาหารแบบฝรั่งขึ้นมา เพื่อให้ทุกคนในบ้านนี้เป็นผู้มีมารยาทอันดีบนโต๊ะอาหาร เพราะแม่แน่ใจว่า แม่ทุกคนหมู่บ้านจะต้องทำเหมือนที่แม่ทำ

(คนแปลหน้าของหมู่บ้าน หน้า 23)

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมไว้ว่า การเลียนแบบวิธีการรับประทานอาหารแบบชาวตะวันตก การทำตามกระแสความนิยม การฝึกตนเองให้เป็นผู้ที่มีมารยาทบนโต๊ะอาหาร และเพื่อให้มีความทันสมัย

แนวคิด ...เจ้าของบ้านเป็นหัวหน้าคณะกายกรรมผาดโผน เขารวบรวมบรรดานักแสดงมาจากที่ต่าง ๆ เขาซื้อคนแคระคู่แฝดมาจากแดนไกลด้วยเงินเพียงไม่กี่บาท

แสดง เขาฝึกฝนแกมบังคับให้เด็กชายผอมแกร็นกระโดดลงถังน้ำจากที่สูง เขาเสาะหาวิธีการแสดงตลกโหดร้ายเอาใจคนดู

พฤติกรรม

วันหนึ่ง นักแสดงผาดโผนชายคนหนึ่งโชคร้าย เกิดอุบัติเหตุ เสียชีวิตในการแสดง แทนที่จะโคกเศร้าเสียใจ หัวหน้าคณะกลับกระหยิ่มยิ้มย่อง เพราะเขาหมายตามรรรยาของนักแสดงโชคร้ายคนนั้นไว้ เมื่อจัดการเรื่องศพเรียบร้อยแล้ว เขาหลอกหลวงแกมบังคับนางให้เป็นภรรยาของเขา...

(เธอ...ผู้เกิดแต่แสง หน้า 68-69)

จากข้อความข้างต้น เป็นแนวคิดที่แสดงถึงพฤติกรรมของคนทีประพฤติดิฉิน โดยการหลอกหลวงและบังคับขืนใจผู้อื่นให้มาเป็นของตน เป็นผู้ทีขาดศีลธรรม สร้างความทุกข์ให้แก่ผู้อื่นโดยเจตนาถือว่าผิดศีลธรรม

แนวคิด เริ่มต้นด้วยดวงอาทิตย์กลมโตค่อย ๆ โผล่พ้นทิวเขาด้านทิศตะวันออก และอ้อมเหลี่ยมเขาเฉียงไปทางทิศเหนือเล็กน้อย ก่อนจะค่อย ๆ สาดแสงลงมาบนกลุ่มนักเรียนทีเดินอย่างอืดเอื่อยไปบนถนนลูกรัง มุ่งตรงไปยังโรงเรียน ไม่นานนักเสียงเพลงชาติในทำนองทีเชื่องช้าที่สุดก็ค่อย ๆ ดังขึ้น ต่อด้วย บทสวดมนต์ ครูพูดหน้าแถว แล้วโลกในตอนเช้าก็หมุนรอบ วิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ ส่วนในช่วงบ่าย พวกเด็กนักเรียนนั่งสัปหงกสลับกับเสียง เยส ๆ โน ๆ ของครูภาษาอังกฤษ ขณะที่โลกของพวกผู้ใหญ่ก็เอาแต่หมุนรอบงานในท้องไร่ท้องนา เงยหน้ามองเมฆฝนกับสายลมทีพัดผ่าน เพราะบางทีมันอาจหอบเอาฝูงตั๊กแตนเข้ามาด้วย หุ่นไล่กลางทุ่งยืนโดดเดี่ยว ไล่หลุดออกมาเป็นเส้นยาว ปลิวไสวอยู่ในสายลม ส่วนบนถนนเพียงสายเดียวทีตัดผ่านหมู่บ้านก็กลายเป็นทีพักผ่อนของฝูงวัวควาย ซึ่งใช้เวลากลางวันนอน เคี้ยวเอื้องจนฟองน้ำลายสีขาวหลวมไหลออกมาอกปาก

(เด็กชายธรรมดา หน้า 3)

จากข้อความข้างต้น เป็นการบรรยายและพรรณนาภาพของดวงอาทิตย์ขึ้น-ลง เล่าเรื่องผ่านฉากตอนทีนักเรียนเดินทางไปโรงเรียนแต่เช้า เพื่อทำกิจกรรมหน้าเสาธง และเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรการศึกษา รวมไปถึงแสดงภาพวิถีชีวิตของผู้ใหญ่ทีหนีไม่พ้นเรื่องของการทำงาน

แนวคิด แทนคำตอบ ไตรรงค์หยิบหนังสือเล่มหนึ่งออกมาจากกระเป๋า ยื่นให้ธรรมดาดู

แสดง หนังสือเล่มนั้นมีหน้าปกเป็นรูปครีษณชัช แต่มีรอยฟ้าฟาดตรงหน้ามาก กำลังชี้ไม้

อารมณ์ กวาดเหาะไปบนอากาศ ตัวหนังสือชื่อเรื่องเขียนว่า แฮครี พอตเตอร์ชัช
ธรรมดาอยากจะทำเราะออกมาดัง ๆ แต่เมื่อเห็นสีหน้าเอาจริงเอาจังของไตรรงค์
แล้วก็ล้มเลิกความตั้งใจเสีย

(คนแปลหน้าของหมู่บ้าน หน้า 28)

จากข้อความข้างต้น ตัวละครแสดงพฤติกรรมคล้ายกับจะทำเราะเยาะผลงาน
ของเพื่อนแต่เมื่อมองหน้าเพื่อนแล้วก็หยุด เนื่องจากมองเห็นความตั้งใจของเพื่อน

จากการศึกษาศีลธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ประจำปี 2553 เรื่อง
“เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ดังนี้

ศีลธรรม **ตัวอย่าง**

ความมีวินัย “พวกเรากำลังแถมต้อนรับพวกเขาเร็วเข้า ตั้งเป็นสองแถว เว้นทางเดินตรง
กลางสำหรับพวกเขา แล้วเปล่งแสงในตัวเองออกมาให้เต็มที่ ค่ะนี่พวกเราจะได้
เห็นความอัศจรรย์ในตัวของเราเอง”

(คืนแห่งความหวัง หน้า 144)

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนแสดงถึงความมีวินัยไว้ว่า การปฏิบัติตามคำสั่ง
พร้อม ๆ กันทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ความกล้าหาญ ในที่สุดเด็ก ๆ ในหมู่บ้านก็ร่วมร้องเพลงกับพวกเขา เสียงเพลงนั้นดังมาก
ยิ่งขึ้นทุกที นกน้อยเป็นคนอธิบายถึงวิธีการพูดพร้อม ๆ กัน ร้องเพลงพร้อม ๆ
กัน หัวเราะพร้อม ๆ กัน ร้องให้พร้อม ๆ กันแก่เด็กในหมู่บ้าน ความรู้สึกอัน
คุ้นเคยที่เหือดหายไปกลับคืนมายังพวกเขาเด็ก ๆ อีกครั้ง

“เออละ คราวนี้เราจะไม่ร้องเพลงอย่างเดียว เราจะเก็บขยะไปด้วย”
ธรรมดาเสนอพวกเขาเด็ก ๆ ในหมู่บ้านมองหน้ากันด้วยความงุนงง นานมาแล้วที่
พวกเขาไม่เคยเห็นคนเก็บขยะมีแต่คนสร้างขยะเต็มหมู่บ้าน

(สูมาตุภูมิ หน้า 170)

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนแสดงถึงความกล้าหาญ กล้าในสิ่งที่ถูกต้องไว้ว่า
การกระทำของเด็กไม่มีอะไรซับซ้อน คิดอย่างไรทำอย่างนั้น พวกเขาแค่ต้องการ
ลงมือทำอะไรด้วยตัวเอง โดยที่ไม่ต้องไปป่าวประกาศขอให้ใครต่อใครมาช่วย แต่
พลังของเด็กสามารถทำให้คนอื่น ๆ อยากเข้ามาช่วยด้วยความเต็มใจ

ความกตัญญู “เราต้องปลุกพวกเขาให้ตื่นขึ้นมาทำงาน เป็นการตอบแทนพวกเขาไปด้วย
ในตัว” น้ำเขียว บอกตัวเอง เขาเข้านอนแต่หัวค่ำ และรีบตื่นขึ้นมาก่อนสว่าง น้ำ
เขียวเดินไปตามท้องถนน ปากตะโกนปลุกให้ผู้คนลุกตื่นขึ้นมาทำงาน
“ที่น่องทั้งหลายตื่นเถิด ตื่นขึ้นมาทำงาน ทำการเกิด นี่ก็ใกล้สว่างแล้ว”

(นิทานของธรรมดา หน้า 189)

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนแสดงถึงความกตัญญูไว้ว่า การตอบแทนผู้มี
พระคุณที่เคยช่วยเหลือตนเองไว้ ย่อมเป็นสิ่งที่ควรกระทำ

ความมีเมตตา “มันจะเป็นไปได้หรือ” นกน้อยยังไม่แน่ใจ

“ทำไมจะเป็นไปไม่ได้ เธอลืมเด็กโรคเรื้อรังที่เธอใช้แสงรักษาให้หายไปแล้วหรือ” นกกลางคืนว่า

“ฉันจะลองดู” นกน้อยพูด เธอเดินเข้าไปใกล้หุ่นไล่กา ยื่นมือขานวลของเธอไปแตะตรงตำแหน่งของหัวใจหุ่นไล่กา นกน้อยหลับตาและอธิษฐาน

นกเอี้ยงมีความรู้สึกเหมือนถูกปลุกให้ตื่นจากความฝัน ด้วยกระแสบางอย่างที่แสนจะอบอุ่นและนุ่มนวล กระแสนั้นค่อย ๆ ไหลไปตามร่างของเขา มันเริ่มต้นตรงปลายมือ ปลายเท้า แขน ขา อาบเอิบเข้าไปในหัวอก และสุดท้ายกลายเป็นกระแสอันอบอุ่นอยู่ในหัวใจ

แสงจากร่างของนกน้อยส่องให้เห็นแขนขาของหุ่นไล่กาที่ค่อย ๆ ขยับได้ที่ละนิด จนในที่สุดหุ่นไล่กา กลับกลายเป็นเด็กกำพร้าแห่งท้องทุ่งเหมือนเดิม

(คืนแห่งความหวัง หน้า 146-147)

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนแสดงถึงความมีเมตตาไว้ว่า ความปรารถนาที่อยากจะให้ผู้อื่นมีความสุข ต้องเริ่มด้วยการยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ

ความอดทน

เมื่อพ้นจากราวป่า ธรรมชาติรู้สึกเหมือนถูกจับขังอยู่ท่ามกลางแดดจ้า ส่วนกระป๋องต้องคอยเช็ดเหงื่อของตัวเอง ซึ่งไหลลงมาอาบร่าง เขาต้องใช้ความพยายามอย่างหนักในการเดินแต่ละก้าว ร่างกายซีกหนึ่งของเขาแวววาวอยู่ในแสงแดด ในขณะที่อีกซีกหนึ่งเต็มไปด้วยเหงื่อ แต่ด้วยความมุมานะและความหวังซึ่งค่อย ๆ ก่อตัวขึ้นมาในห้วงความคิด ทำให้กระป๋องมีความอดทน

(มนุษย์หุ่น หน้า 48)

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนแสดงถึงความอดทนไว้ว่า ถึงแม้ร่างกายจะไม่สมบูรณ์ แต่ถ้ามีความอดทนและความมุมานะในการทำสิ่งต่าง ๆ ก็สามารถทำได้สำเร็จเช่นกัน

ความเสียสละ

“ทำไมพวกเราถึงไม่มีโอกาสทำอย่างที่เราทำกันบ้างนะ” หิ่งห้อยตัวหนึ่งพูดด้วยความน้อยใจ

“เจ้าพูดอย่างนั้นไม่ถูกนะ เราเป็นหิ่งห้อยลาดตระเวน เราก็ต้องทำหน้าที่ของเราถึงแม้จะไม่ได้เป็นหนึ่งในพวกนั้น แต่พวกเราก็เป็นหนึ่งในพวกเรา เจ้าเคยได้ยินเรื่องอย่างนี้ที่พวกมดเขาทำกันไหมหน้าที่ใครหน้าที่มัน”

(คืนแห่งความหวัง หน้า 143-144)

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนแสดงถึงความเสียสละไว้ว่า ถึงแม้บางครั้งจะไม่มีโอกาสได้ทำในสิ่งที่ตนเองอยากทำ แต่แค่ทำหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายให้ออกมาดีที่สุด แค่นั้นก็ภูมิใจแล้ว

ความสามัคคี

“ถ้าเจอขยะกลางทางล่ะ” นกเอี้ยงถาม

ประนีประนอม รักสันติ

“เก็บให้หมด เราจะเก็บขยะไปตามรายทาง จนกว่าจะถึงบ้านของธรรมดา” คิมว่า

“เก็บให้หมด” พวกเขาพูดพร้อมกันอีก

“พูดพร้อม ๆ กันมันก็ทำให้รู้สึกเข็มตินะ ต่อไปพวกเราจะพูดพร้อม ๆ กันให้มาก ๆ ดีไหม”

นกน้อยเสนอ

(สุมาตฤมิ หน้า 164)

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนแสดงถึงความสามัคคีไว้ว่า เมื่อทุกคนมีความสามัคคีกัน ย่อมทำให้เกิดพลังทางบวก มีแรงฮึกเหิมขึ้นมา ส่งผลให้งานต่าง ๆ สำเร็จได้เร็วขึ้น

ความซื่อสัตย์

...ยังมีคนคอยพวกเรายู่อีกคนหนึ่ง ฉันสัญญากับเขาไว้แล้วว่าจะกลับไปหา

ต่อตนเอง

หลังจากที่พบพวกเธอ” นกกลางคืนว่า

ต่อครอบครัว

“ใครกันที่กำลังรอพวกเรายู่อ” ธรรมดาถาม

ต่อสังคม

“นายลิม คนที่มีหัวใจทองคำเสียแล้วหรือ” นกกลางคืนเตือนความจำ

“ใช่ จริงด้วย เราต้องไปหาเขา เราพบคนที่มีแสงออกมาจากตัวเองแล้ว เหลือแต่เขา คนที่มีหัวใจทองคำ” น้ำเสียงของธรรมดาทั้งตื่นเต้นและเปี่ยมไปด้วยความหวัง

(สี่สหาย หน้า 103)

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนแสดงถึงความซื่อสัตย์ของนกกลางคืนต่อเพื่อนไว้ว่า เป็นผู้ที่รักษาคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับหุ่นไล่กาว่าจะกลับไปหาอีกครั้ง

ความขยัน

หลังจากตื่นนอน นกน้อยต้องนำเสื้อผ้าของทุกคนในบ้านไปซักที่ลำธาร

หมั่นเพียร

เสื้อผ้ากองโตกับแผ่นไม้กระดานที่ใช้สำหรับวางผ้าแล้วตีเพื่อให้คราบสกปรกหลุดออกไป เป็นภาพจินตนาการของผู้คนในละแวกนั้น นกน้อยใช้เวลาครึ่งวันในการซักเสื้อผ้า และอีกครั้งวันสำหรับการทำงานในสวน

(เธอ...ผู้เกิดแต่แสง หน้า 71)

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนแสดงถึงความขยันหมั่นเพียรไว้ว่า คนที่มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน แม้จะมั่งงานรออยู่เป็นจำนวนมาก ก็สามารถทำงานเสร็จเร็วขึ้นได้ เพราะความขยัน

ความเป็นตัว

“ผมจะทำอะไรได้ล่ะครับ ในเมื่อผมไม่มีอะไรเลยสักอย่าง คาถาผมก็ไม่มี ผมเป็นแค่เด็กธรรมดาคนหนึ่ง”

ของตัวเอง

มั่นใจใน

“ความเป็นเด็กธรรมดาของเอ็งยังงี้ล่ะจะทำอะไรได้ตั้งหลายอย่าง ความเป็นคนธรรมดา หัวใจธรรมดา ที่ไม่ถูกครอบงำเหมือนคนอื่น เอ็งจำไม่ได้รี ที่พ่อ

ตนเอง และ

เคยบอกเอ็งว่า พ่ออยากให้อี้งเป็นแค่คนธรรมดา ตอนนีถึงเวลาที่เอ็งจะต้องใช้

รู้จักพึ่งพา

ความเป็นคนธรรมดาตามหาวิญญานของคนที่สูญหายไป เพราะโดนเวทมนตร์

ตนเอง

ครอบงำ ให้พวกเขา กลับกลายเป็นคนธรรมดาอีกครั้ง”

(ลูกชายภูเขา หน้า 34-35)

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนแสดงถึงความเป็นตัวของตัวเองไว้ว่า การสอนให้ลูกมีความเป็นตัวของตัวเองในแบบปกติธรรมดา ไม่ต้องไปทำตามคนอื่น ไม่ต้องถูกครอบงำ แต่ถึงแม้จะเป็นแค่คนธรรมดา ก็สามารถทำในสิ่งที่ดีและสิ่งที่ถูกต้องแก่ตนเอง และผู้อื่นได้เช่นกัน

ความสันโดษ

“ถ้านายมีชีวิตเป็นของตัวเอง นายจะได้ร้องเพลงที่นายอยากร้อง นายจะได้

รู้จักพอ

พูดกับตัวเองตามที่นายอยากพูด นายจะได้นอนบนพื้นดินซึ่งเป็นที่นอนที่อบอุ่น

ที่สุดเท่าที่โลกนี้เคยมีที่นอนมานายจะได้กระโจนลงน้ำ นายจะได้ยื่นมองทุ่งนาซึ่ง

กว้างใหญ่สุดลูกหูลูกตา นายจะได้ยินเสียงลมพัด”

(กำเนิดหัวใจทองคำ หน้า 57)

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนแสดงถึงความสันโดษไว้ว่า การได้มีชีวิต และการได้เป็นตัวของตัวเอง ได้ทำในสิ่งที่ตนเองอยากทำ เป็นสิ่งที่มีค่าและมีความสุขมากที่สุด และเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนพึงปรารถนา

ความอ่อน
น้อม
ถ่อมตน

...ธรรมดาพยายามวาดภาพการเดินทางผจญภัยของเด็กที่เขาเคยอ่านมาจากหนังสือ พวกเด็กเหล่านั้นต่างพกพาเอาคุณธรรม ความสัตย์ซื่อ คุณงามความดี ความกตัญญู ผจญไปในโลกกว้างแล้วในที่สุดพวกเขาก็สามารถรอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวงไปได้..

ก่อนจะพ้นไปจากเขตหมู่บ้าน ธรรมดานอนก้มหน้าซบแผ่นดิน ซับเอาไออุ่นจากแผ่นดินจนเต็มหัวอก เขาอยากได้พลังจากผืนดินที่เคยอาศัย ถึงแม้ว่าบัดนี้แผ่นดินเองอาจจะต้องแอบหลั่งน้ำตาออกมาอย่างเงียบ ๆ แต่ถึงอย่าง ธรรมดาคิดว่าแผ่นดินยังคงมีพลัง และรอคอยให้เขานำวิญญานที่แท้จริงของผู้คนคืนกลับมา

“ผมไปก่อนนะครับพ่อ” ธรรมดาฝากคำพูดไปกับสายลม หันหน้าไปทางภูเขา พ่อรับรู้ด้วยการแกว่งไกวต้นไม้บนตัวพ่อเห็นไหว ๆ อยู่ไกล ๆ

(มนุษย์หุ่น หน้า 39-41)

จากข้อความข้างต้น ผู้เขียนแสดงถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนไว้ว่า การแสดงความเคารพต่อพ่อต่อถิ่นฐานบ้านเกิด และการพูดจาที่มีความไพเราะ มีหางเสียง “ครับ” ขณะพูดกับพ่อ ซึ่งเป็นสิ่งที่คนไทยยึดถือ และปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อคิดและคติธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” ประจำปี 2553 สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. ข้อคิดหรือแนวคิด ประกอบด้วย
  - 1.1 แนวคิดแสดงทัศนคติ พบ 42 แห่ง
  - 1.2 แนวคิดแสดงพฤติกรรม พบ 15 แห่ง
  - 1.3 แนวคิดแสดงภาพและเหตุการณ์ พบ 21 แห่ง
  - 1.4 แนวคิดแสดงอารมณ์ พบ 35 แห่ง
2. คติธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ประกอบด้วย
  - 2.1 ความมีวินัย พบ 4 แห่ง
  - 2.2 ความกล้าหาญ พบ 7 แห่ง
  - 2.3 ความกตัญญู พบ 2 แห่ง
  - 2.4 ความมีเมตตา พบ 9 แห่ง
  - 2.5 ความอดทน พบ 5 แห่ง
  - 2.6 ความเสียสละ พบ 5 แห่ง
  - 2.7 ความสามัคคี ประนีประนอม รักสันติ พบ 6 แห่ง
  - 2.8 ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง พบ 2 แห่ง

2.9 ความขยันหมั่นเพียร	พบ 1 แห่ง
2.10 ความเป็นตัวของตัวเอง มั่นใจในตนเอง และรู้จักพึ่งพาตนเอง	พบ 3 แห่ง
2.11 ความสันโดษ รู้จักพอ	พบ 2 แห่ง
2.12 ความอ่อนน้อมถ่อมตน	พบ 4 แห่ง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อคิดและคติธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” ของสาคร พูลสุข จำนวน 15 ตอน วิเคราะห์ตามรูปแบบข้อคิดหรือแนวคิดของสุวรรณมา เกรียงไกรเพ็ชร สามารถอภิปรายได้ว่า

แนวคิดใน “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” สะท้อน เรื่องราวการใช้ชีวิตในโลกที่หมุนหันเหไปจากวิถีเดิมอย่างฉับพลัน ทำให้ผู้คนจำนวนมากเข้าไปตามกระแสของโลกที่เปลี่ยนไปสู่โลกวัตถุนิยมที่ยึดถือลัทธิเอาอย่างผู้อื่นอย่างมัวเมา โลกแห่งการแก่งแย่งแข่งขัน โลกที่แล้งจินตนาการ โลกที่ใช้วิทยาการเพื่อสนองต่อลัทธิบริโภคนิยม ผู้คนต่างยึดถือเอาความเป็นเลิศเหนือผู้อื่นมาเป็นอุดมคติโดยไม่หยุดคิด ไตร่ตรอง และกลั่นกรองในสิ่งที่เกิดขึ้น ฉะนั้นเนื้อหาข้อคิดหรือแนวคิดเกี่ยวกับการแสดงทัศนะ จึงมีความโดดเด่น และปรากฏมากที่สุดในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ประจำปี พ.ศ. 2553 เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” สอดคล้องกับผลการวิจัยของอารยา ทองเพชร (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญาธวัช โดยมีผู้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด และกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญาธวัช จำนวน 10 เรื่อง โดยใช้การศึกษาเอกสาร และนำเสนอผลการศึกษาเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมสำหรับเยาวชนของนางไฉน ปริญาธวัช ทั้ง 10 เรื่อง มีแนวคิดที่สำคัญ 4 แนวคิด คือ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรม แนวคิดเกี่ยวกับ การดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อมกลวิธีการนำเสนอแนวคิด 4 กลวิธี คือ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านโครงเรื่อง กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการสร้างตัวละคร กลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านบทสนทนา และกลวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านการบรรยาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของพรรณทิตา ปานเอี่ยม (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2552 ประเภทนวนิยาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา แนวคิด กลวิธีการประพันธ์ และพิจารณาคุณค่าของนวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ปี พ.ศ. 2552 ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยายทั้ง 4 เรื่อง คือ ขวดคน อยู่หนใด บ้านต่างสายเลือด หมิพิทักษ์ฝัน และการกลับมาของดาวหางดวงที่เจ็ด มีเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการผจญภัยในโลกสมมติปรากฏอยู่ 3 เรื่อง คือ ขวดคนอยู่หนใด หมิพิทักษ์ฝัน และการกลับมาของดาวหางดวงที่เจ็ด ส่วนเนื้อเรื่องที่เป็นการผจญภัยในโลกแห่งความเป็นจริงปรากฏในเรื่อง บ้านต่างสายเลือด ส่วนแนวคิดที่พบในวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้วมีทั้งแนวคิดหลักและแนวคิดย่อย โดยแนวคิดหลักสามารถแบ่งออกเป็น 3 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดเรื่องของการมองชีวิต แนวคิดเรื่องครอบครัว และแนวคิดเรื่องมิตรภาพ ส่วนแนวคิดย่อยสามารถแบ่งออกเป็น 3 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดเรื่องของการอนุรักษ์ แนวคิดเรื่องครอบครัว และแนวคิดเรื่องของการมองชีวิต ซึ่งแนวคิดที่ปรากฏเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน เมื่ออ่านแล้วจะสามารถเข้าใจได้โดยง่าย

คติธรรม คุณธรรม และจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” จำนวน 15 ตอน อภิปรายผลได้ว่า เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคติธรรม คุณธรรม และจริยธรรม เกี่ยวกับความมีเมตตา รู้จักยินดี และเป็นสุขกับการให้ปรากฏในวรรณกรรม

สำหรับเยาวชนค่อนข้างมาก เนื่องจากผู้เขียนให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนในการปลูกฝังและสอดแทรกความมีเมตตา รู้จักยินดี และเป็นสุขกับการให้ ถ่ายทอดผ่านตัวละครธรรมดา และเพื่อน ที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการได้ร่วมกันช่วยเหลือ นอกจากนี้คตินิยม คุณธรรม และจริยธรรมที่พบรองลงมา คือ ความกล้าหาญ กล้าในสิ่งที่ถูกต้อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของชานนท์ ไชยทองดี และคณะ (2552 : 21-32) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมอีสานเรื่องคติโลกคติธรรม ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมอีสานเรื่องคติโลกคติธรรมมีเค้าโครงมาจากพระสูตรต้นตอในพุทธศาสนา มีทั้งคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งมาจากหลักปัญจนิทกายนในพระไตรปิฎก ส่วนคุณธรรม จริยธรรมตามฮีตคองอีสานคือ คองสิบสี่ อันเป็นบรรทัดฐานในการประพฤติปฏิบัติตนตลอดจนการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน ซึ่งจำแนกเป็น 2 ประเด็น คือ คุณธรรมจริยธรรมสำหรับบุคคลทั่วไป และคุณธรรมจริยธรรมสำหรับชนชั้นปกครอง คุณธรรม จริยธรรมเหล่านี้เปรียบเสมือนเครื่องมือที่คอยแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตทั้งทางโลก และทางธรรม อันทำให้ประชาชนชาวอีสานมีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนต่อสังคมอีสาน จนได้รับสมัญญานามว่าเป็นดินแดนแห่งคนดี และสอดคล้องกับผลการวิจัยของธัญญชัย ชัยวุฒิมากร และบุปผา บุญทิพย์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิดคุณธรรมในนิทานสมัยใหม่: ด้วยรักบันดาล...นิทานสี่ขาว ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์แนวคิดคุณธรรมในสารัตถะของนิทานสี่ขาว พบว่า นิทานสี่ขาวแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย นิทานสุคตินิยม นิทานทุคตินิยม และนิทานที่ปรากฏทั้งสุคตินิยมและทุคตินิยม คุณลักษณะสุคตินิยมที่พบในนิทานสี่ขาว เช่น ความเมตตา กรุณา ความเพียร ความซื่อสัตย์ ความพอเพียง การใช้ปัญญาการเห็นคุณค่า ความกล้าหาญ ความเสียสละ ความกตัญญู และความยุติธรรม คุณลักษณะทุคตินิยมที่พบในนิทานสี่ขาว เช่น ความโลภ ความขลาด ความอิจฉาริษยา ความเย่อหยิ่ง ความไม่ซื่อสัตย์ ความเห็นแก่ตัว และความไม่พอใจในสิ่งที่มีอยู่

จากการอภิปรายผลสรุปด้านข้อคิดและคตินิยมทั้งหมดนี้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาข้อคิดและคตินิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” เพราะวรรณกรรมเยาวชนมีเนื้อหาที่สอดแทรกความรู้ในเรื่องของการใช้ชีวิต การปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคปัจจุบันและความเจริญก้าวหน้าทางใช้เทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงสอดแทรกข้อคิดและคตินิยม หลักในการประพฤติปฏิบัติตน การใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขและสามารถนำข้อคิดและคตินิยมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง และผู้ที่ศึกษาวิจัยนี้ต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้อคิดและคตินิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด เรื่อง “เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์” มีประเด็นที่น่าศึกษาต่อไปนี้ได้แก่

1. ควรศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในวรรณกรรมเยาวชนของสาคร พูลสุข
2. ควรศึกษาวิเคราะห์ข้อคิดและคตินิยมในวรรณกรรมสำหรับเยาวชนที่ได้รับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดในปีอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

ชลดา สุทธิวรกานต์. (2552). ศึกษาความขัดแย้งของตัวละครในเรื่องสั้น รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด พ.ศ. 2550. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ชไมพร พรเพ็ญพิพัฒน์. (2549). *คมความคิดในวรรณกรรมร่วมสมัย*. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- ชานนท์ ไชยทองดี และคณะ. (2552). การวิเคราะห์วรรณกรรมอีสานเรื่องคดีโลกคดีธรรม. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 3(2): 21.
- ชญัญชย์ ชัยวุฒิมากร และรองศาสตราจารย์ บุปผา บุญทิพย์. (2559). *แนวคิดคุณธรรมในนิทานสมัยใหม่: ด้วยรักบันดาล...นิทานสี่ขาว ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา*. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรรณทิตา ปานเอี่ยม. (2554). *การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนรางวัลแวนแก้ว ปี พ.ศ. 2552 ประเภทนวนิยาย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มานพ ถนอมศรี. (2546). *การเขียนหนังสือ สารคดี บันเทิงคดี สำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร: สิปประภา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศิวกานท์ ปทุมสูติ. (2553). *คู่มือการอ่านคิดวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร: นวสาส์นการพิมพ์.
- สมพร จารุณี. (2541). *คู่มือการเขียนเรื่องบันเทิงคดีและสารคดีสำหรับเด็ก*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของครูสภา.
- สาคร พูลสุข. (2553). *เด็กชายธรรมดาในดินแดนแห่งเวทมนตร์*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุภาสิณี คุ่มไพร. (2557). การสืบทอดวรรณคดีและนิทานในวรรณกรรมเยาวชนไทยช่วงปี พ.ศ. 2545-2554. *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวรรณา เกรียงไกรเพชร. (2548). *ทางสายใหม่แห่งวรรณกรรม ทศนะวิจารณ์ต่อนวนิยายยุคแรก*. กรุงเทพมหานคร: ชมนาด.
- อมรา เล็กเริงสินธุ์. (2542). *คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพมหานคร: เสมอธรรม.
- อารยา ทองเพชร. (2550). การวิเคราะห์แนวคิดและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดในวรรณกรรมสำหรับเด็กเยาวชนของ นางไฉน ปริญาธวัช. *สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานการบริการด้านสาธารณสุข ของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ

A Study of Motivation Affecting Public Health Service Performance of Bueng Yitho Medical and Rehabilitation Center

¹จิตรลดา บุญตาระวะ และ ²นภาพร สิงห์นวน

¹Jitrada Boontarawa, and ²Napaporn Singnuan

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

¹²Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

¹Corresponding Author's Email: Jitradaveevee@gmail.com

Received July 9, 2023; Revised July 17, 2023; Accepted August 9, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติงานการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่เป็นแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้คือบุคลากรประชาชนผู้มารับบริการจากศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จำนวนทั้งสิ้น 41,081 คน ประกอบด้วย ผู้มารับบริการในเขต จำนวน 35,351 คน ผู้มารับบริการนอกเขต จำนวน 5,730 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.51) พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, SD = .901) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ข้อ คือ ท่านคิดว่าสวัสดิการ การดูแลเอาใจใส่ และการให้บริการที่ดีจากศูนย์ฯถือว่าคุ้มค่ากับการมาขอรับบริการ ($\bar{X} = 4.02$, SD = .936) ท่านคิดว่าค่ารักษาพยาบาลที่ท่านต้องจ่ายให้ศูนย์ฯมีความเหมาะสมกับการบริการในด้านต่างๆของศูนย์ฯ ($\bar{X} = 3.86$, SD = .892) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ คือ ท่านพอใจในด้านสวัสดิการเรื่องการเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาล และพอใจในงานด้านบริการต่างๆของศูนย์ฯ ($\bar{X} = 3.38$, SD = .874) ตามลำดับ

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, การบริการด้านสาธารณสุข, การแพทย์, การฟื้นฟู, บึงยี่โถ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the health service performance of Bueng Yitho Medical and Rehabilitation Center, 2) To study various factors which were incentives affecting public health services of Bueng Yitho Medical and Rehabilitation Center. The samples in this study were personnel, people, who came to receive services from Bueng Yitho Medical Rehabilitation Center, both within and outside the municipality. A total of

41,081 people, consisting of 35,351 people receiving service in the area, 5,730 people. The instrument used in this research is a 5 level rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency distribution. Finding percentage, average ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) Hypothesis testing using Pearson Product Moment Correlation Coefficient.

1. Overall compensation and benefits were at a high level (= 4.13, S.D. = 0.51). It was found that the overall was at a high level (= 3.75, SD = .901) when classified as most of them found that 2 items were at a high level. Care and the good service from the center was considered worthwhile to come to receive the service (= 4.02, SD = .936). You thought that the medical expenses you had to pay to the center were suitable for the various services of the center (= 3.86, SD = .892) and was at a medium level of 1 item. You were satisfied with the welfare of medical expenses, and satisfied with the various services of the center (= 3.38, SD = .874) respectively.

Keywords: Motivation, Public Health Service, Medical, Rehabilitation, Bueng Yitho

บทนำ

ศักยภาพและความพร้อมของท้องถิ่น โดยรวมไปถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่การบรรลุสุขภาวะ (Well-being) ของประชาชน และการขับเคลื่อน การกระจายอำนาจด้านสุขภาพสู่ภาคประชาชนต่อไป จึงจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ภาคประชาชนในการจัดการด้าน สุขภาพ เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการ จัดการสุขภาพของประชาชน เป็นที่กล่าวกันโดยทั่วไปว่าการกระจายอำนาจเป็นพื้นฐานของระบอบ ประชาธิปไตยหรือประชาธิปไตยเป็นพื้นฐานของการกระจายอำนาจ และยิ่งกว่านั้นในประเทศที่มีการปกครอง แบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบมักจะยึดถือรูปแบบการกระจายอำนาจ และขณะเดียวกันก็มีการปกครอง ท้องถิ่นที่เข้มแข็งอันจะได้อาจจากการที่ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจที่จะจัดสรรทรัพยากรภายในท้องถิ่น ให้แก่คนรุ่นปัจจุบันและอนาคต แต่หน่วยงานกลางหรือรัฐบาลกลางทำหน้าที่ในการสนับสนุนการบริหาร จัดการของท้องถิ่นโดยยึดหลักการที่ว่า “รัฐบาลที่ดีที่สุดคือรัฐบาลที่ปกครองประเทศน้อยที่สุด” ซึ่งในที่นี้ หมายความว่างานที่รัฐบาลกลางหรืออำนาจรัฐจากส่วนกลางเข้าไปเกี่ยวข้องหรือจัดการในท้องถิ่นหรือชุมชน น้อยที่สุดเพราะคนในท้องถิ่นจะต้องมีการรวมตัวกันในการจัด การบางอย่างร่วมกันรวมทั้งการจัดการสุขภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนนำไปสู่การปกครองตนเองโดยรัฐบาลท้องถิ่น (Local self-government) (พีริสตี คำนวนศิลป์, 2546)

เทศบาลเมืองบึงยี่โถได้ตระหนักถึงความสำคัญด้านการดูแลสุขภาพของประชาชน สร้างคุณภาพคน คุณภาพสังคม และคุณภาพการบริการสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟู บึงยี่โถ โดยจัดบริการขั้น พื้นฐานด้วยการพัฒนางานสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานและทันสมัยควบคู่กับการหาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน ตลอดจนการจัดการเครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์ ที่ตรงกับการรักษาโดยสิ่งที่สำคัญคือการสร้าง กระบวนการที่มีส่วนร่วม และครอบคลุมทางด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ ควบคุมป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ เทศบาลเมืองบึงยี่โถมีความเติบโตรวดเร็วมาก ปัญหาที่เห็นได้ชัดคือเรา ดูแลกันน้อยลง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถแก้ปัญหาได้ โดยใช้การช่วยเหลือกันและกัน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ปัจจุบัน

มีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี โดยสร้างพื้นที่ที่เป็นอัตลักษณ์ให้ได้คิด ผู้สูงอายุอยากที่จะทำอะไร ต้องการอะไร ทำแล้วมีความสุข จนเกิดเป็นการรวมกลุ่มทางสังคมที่ซึ่งผู้สูงอายุสามารถมาแบ่งปันมาแลกเปลี่ยน โดยให้ประชาชนเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยบึงยี่โถได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้งานบริการสาธารณสุขเป็นไปตามความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันเทศบาลเมืองบึงยี่โถมีความต้องการบริการสาธารณสุขที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการจัดการสุขภาพของประชาชน และเป็นการตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพ ที่หลากหลายของประชาชน ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน การบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่เป็นแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ โดยนำผล ที่ได้เสนอต่อผู้บริหารของสำนักงานเทศบาลเมืองบึงยี่โถและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทาง ในการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขในการให้บริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ และเป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาเทศบาลเมืองบึงยี่โถต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติงานการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่เป็นแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนผู้มารับบริการจากศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ จำนวนทั้งสิ้น 41,081 คน ประกอบด้วย ผู้มารับบริการในเขต จำนวน 35,351 คน ผู้มารับบริการนอกเขต จำนวน 5,730 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2561)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น (Independent variable) ได้แก่ ปัจจัยค้ำจุน ทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์
- 2) ด้านนโยบายบริษัทและบริการ
- 3) ด้านความสัมพันธ์ในหมู่พนักงานด้วยกัน
- 4) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- 5) ด้านการควบคุมดูแลของหัวหน้างาน
- 6) ด้านสถานภาพในการทำงาน
- 7) ด้านความมั่นคงในงาน

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย

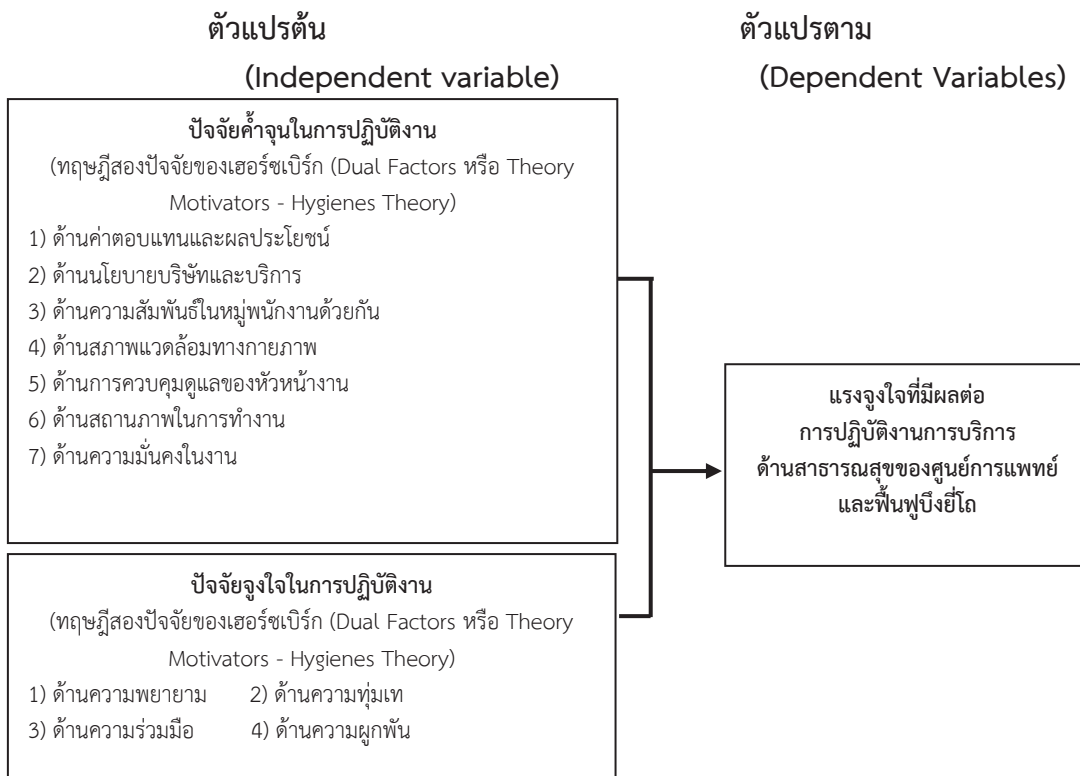
- 1) ด้านความพยายาม
- 2) ด้านความทุ่มเท
- 3) ด้านความร่วมมือ
- 4) ด้านความผูกพัน

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยการบริหารจัดการมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อผลการปฏิบัติงานการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้ใช้แรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 3.1 แหล่งข้อมูล
- 3.2 ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 ระยะเวลาดำเนินการ

ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนผู้มารับบริการจากศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ทั้งในเขตและนอกเขต เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จำนวนทั้งสิ้น 41,081 คน ประกอบด้วย ผู้มารับบริการในเขต จำนวน 35,351 คน ผู้มารับบริการนอกเขต จำนวน 5,730 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2560 – 30 กันยายน 2561) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ประกอบด้วย ผู้มารับบริการในเขต จำนวน 344 คน ผู้มารับบริการนอกเขต จำนวน 56 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษามีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยนำแบบสอบถามมาดำเนินการตรวจสอบจำนวน และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน
2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วน นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้วบันทึกลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อประมวลผลข้อมูล และคำนวณหาค่าทางสถิติแล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์โดยนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง และนำผลการศึกษา ที่วิเคราะห์ได้มาสรุปผลการศึกษา และอภิปรายผล
3. สถิติที่ใช้ในการอธิบายคุณลักษณะหรือรายละเอียดของกลุ่มที่ศึกษา คือ การทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ในการศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนครั้งในการมารับบริการ และช่วงเวลาที่มารับบริการ

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	118	29.50
หญิง	282	70.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ พบว่ามีผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 70.50 และเป็นเพศชาย จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 1.2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	23	5.75
ตั้งแต่ 20 - 30 ปี	16	4.00
ตั้งแต่ 31 - 40 ปี	94	23.50

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ตั้งแต่ 41 - 50 ปี	113	28.25
มากกว่า 51 ปีขึ้นไป	154	38.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1.2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.50 รองลงมาคืออายุตั้งแต่ 41 - 50 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.25 รองลงมาอีกคืออายุตั้งแต่ 31 - 40 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23.50 รองลงมาอีกคืออายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.75 และน้อยที่สุดคือมีอายุตั้งแต่ 20 - 30 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 1.3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	21	5.25
สมรส	306	76.50
หม้าย/หย่าร้าง	62	15.50
แยกกันอยู่	11	2.75
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1.3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 76.50 รองลงมา คือสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.50 รองลงมาอีกคือสถานภาพโสด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.25 และสุดท้ายคือสถานภาพแยกกันอยู่ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.75 ตามลำดับ

ตารางที่ 1.4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	92	23.00
มัธยมศึกษา/ปวช.	194	48.50
อนุปริญญา(ปวส.)	59	14.75
ปริญญาตรี	44	11.00
สูงกว่าปริญญาตรี	11	2.75
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1.4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.50 รองลงมาคือมีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 รองลงมาอีกคือมีการศึกษาระดับอนุปริญญาตรี(ปวส.) จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.75 รองลงมาอีกคือมีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.00 และสุดท้าย คือมีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.75 ตามลำดับ

ตารางที่ 1.5 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	80	20.00
พนักงานเอกชน	106	26.50
กิจการส่วนตัว/ค้าขาย	123	30.75
นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	91	22.75
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1.5 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุงาน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุงานตั้งแต่ 7 - 10 ปี จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.75 รองลงมาคือมีอายุงานตั้งแต่ 4 - 6 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 รองลงมาอีกคือมีอายุงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 22.75 และสุดท้ายคือมีอายุงานตั้งแต่ 1 - 3 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 1.6 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000 บาท	135	33.75
10,001 - 20,000 บาท	161	40.25
20,001 - 30,000 บาท	92	23.00
ตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไป	12	3.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1.6 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 40.25 รองลงมาคือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.75 รองลงมาอีกคือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 และสุดท้ายคือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่ 30,001 บาทขึ้นไป จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 1.7 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนครั้งในการมารับบริการ

จำนวนครั้งในการมารับบริการ	จำนวน	ร้อยละ
ครั้งแรก	77	19.25
2 - 3 ครั้ง	231	57.75
มากกว่า 3 ครั้ง	92	23.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1.7 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนครั้งในการมารับบริการ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนครั้งในการมารับบริการ 2 - 3 ครั้ง จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 57.75 รองลงมาคือมีจำนวนครั้งในการมารับบริการมากกว่า 3 ครั้ง จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 และสุดท้ายคือมีจำนวนครั้งในการมารับบริการครั้งแรก จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 1.8 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามช่วงเวลาที่มารับบริการ

ช่วงเวลาที่มารับบริการ	จำนวน	ร้อยละ
08.30 น. - 12.00 น.	277	69.25
13.00 น. - 16.30 น.	101	25.25
นอกเวลาทำการ	22	5.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1.8 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามช่วงเวลาที่มารับบริการ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มารับบริการช่วงเวลา 08.30 น. - 12.00 น. จำนวน 277 คน คิดเป็นร้อยละ 69.25 รองลงมาคือมารับบริการช่วงเวลา 13.00 น. - 16.30 น. จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.25 และสุดท้ายคือมารับบริการช่วงนอกเวลาทำการ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 ตามลำดับ

ผลการทดสอบหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 การทดสอบหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของการศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ โดยใช้ปัจจัยค่าจุน ทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์ ด้านนโยบายองค์กรและการบริหารด้านความสัมพันธ์ในหมู่พนักงานด้วยกัน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการควบคุมดูแลของหัวหน้างาน ด้านสภาพภาพในการทำงาน และด้านความมั่นคงในงาน ผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1.9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของการศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ปัจจัยค่าจุน รวมทุกด้าน

ปัจจัยค่าจุน	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์	3.75	.901	มาก
ด้านนโยบายองค์กรและการบริหาร	3.51	.951	มาก
ด้านความสัมพันธ์ในหมู่พนักงานด้วยกัน	3.68	.860	มาก
ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	3.98	.939	มาก
ด้านการควบคุมดูแลของหัวหน้างาน	3.74	.914	มาก
ด้านสภาพภาพในการทำงาน	4.28	.986	มาก
ด้านความมั่นคงในงาน	4.06	.962	มาก
รวม	3.86	.930	มาก

จากตารางที่ 1.9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของการศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ปัจจัยค่าจุน รวมทุกด้าน พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, $SD = .930$) เมื่อจำแนกตามรายชื่อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ด้านสภาพภาพในการทำงาน ($\bar{X} = 4.28$, $SD = .986$) ด้านความมั่นคงในงาน ($\bar{X} = 4.06$, $SD = .962$) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ($\bar{X} = 3.98$, $SD = .939$) ด้านค่าตอบแทนและผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.75$, $SD = .901$) ด้านการควบคุมดูแลของหัวหน้างาน ($\bar{X} = 3.74$, $SD = .914$) ด้านความสัมพันธ์ในหมู่พนักงานด้วยกัน ($\bar{X} = 3.68$, $SD = .860$) และด้านนโยบายองค์กรและการบริหาร ($\bar{X} = 3.51$, $SD = .951$) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การทดสอบหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของการศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ โดยใช้ปัจจัยจูงใจ ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความพยายาม ด้านความทุ่มเท ด้านความร่วมมือ และด้านความผูกพัน ผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1.10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของการศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ปัจจัยจูงใจ รวมทุกด้าน

ปัจจัยจูงใจ	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านความพยายาม	4.15	1.053	มาก
ด้านความทุ่มเท	4.16	1.163	มาก
ด้านความร่วมมือ	4.55	1.526	มากที่สุด
ด้านความผูกพัน	4.19	1.153	มาก
รวม	4.26	1.224	มาก

จากตารางที่ 1.10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของการศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ปัจจัยจูงใจ รวมทุกด้าน พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 1.224$) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านความร่วมมือ ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 1.526$) และอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านความผูกพัน ($\bar{X} = 4.19$, $SD = 1.15$) ด้านความทุ่มเท ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 1.163$) ด้านความพยายาม ($\bar{X} = 4.15$, $SD = 1.053$) ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจ

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ จำแนกตามสถานภาพแตกต่างกัน

ตารางที่ 1.11 การเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ

สถานภาพ	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	362.84	94	87.42	197.16	.493
ภายในกลุ่ม	1,181.16	306	284.58		
รวม	1,544.00	400			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1.11 การเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ จำแนกตามสถานภาพแตกต่างกัน พบว่าผู้มารับบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีระดับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ไม่แตกต่างกัน โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติมากกว่า .05

ดังนั้นระดับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ จำแนกตามสถานภาพแตกต่างกัน มีระดับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 1.12 การเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ จำแนกตามระดับการศึกษาแตกต่างกัน

ระดับการศึกษา	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	795.16	206	191.58	11.160	.028*
ภายในกลุ่ม	748.84	194	180.42		
รวม	1,544.00	400			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1.12 การเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ จำแนกตามระดับการศึกษาแตกต่างกัน พบว่าผู้มารับบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ แตกต่างกัน โดยมีค่านัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า .05

ดังนั้นระดับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ จำแนกตามระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1.13 การเปรียบเทียบรายคู่ของระดับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ จำแนกตามระดับการศึกษาแตกต่างกัน

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา/ปวช.	อนุปริญญา (ปวส.)	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		3.68	4.03	3.55	3.42	3.38
ประถมศึกษา	3.68	-	-.35*	.13	.26	.30
มัธยมศึกษา/ปวช.	4.03	-	-	.48	.61	.65
อนุปริญญา (ปวส.)	3.55	-	-	-	.13	.17
ปริญญาตรี	3.42	-	-	-	-	.04*
สูงกว่าปริญญาตรี	3.38					-

* $P < 0.05$

จากตารางที่ 1.13 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของระดับแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ จำแนกตามระดับการศึกษาแตกต่างกัน พบว่าผู้มารับบริการด้านสาธารณสุขของศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ ที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา, ระดับการศึกษาปริญญาตรี แตกต่างกัน และที่มีระดับศึกษามัธยมศึกษา/ปวช., ระดับศึกษาอนุปริญญา(ปวส.), ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ไม่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พิธีสิทธิ์ คำนวนศิลป์. (2546). *ศักยภาพและความพร้อมของท้องถิ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- สินเลิศ สุขุม. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการสืบสวนคดีเศรษฐกิจ. *วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยบูรพา*. สาขาการพัฒนามนุษย์และสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวภาคย์ ตีวาจา. (2529). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานส่งเสริมการเกษตรของบริษัทเอกชน. *วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม*. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.